ఇంద్రోకయుసందర్భము. హరిపాదపద్మజత్వమునకుఁ బద్మజశబ్ద ప్రయోగమునకే కదా వ్యాప్తిఁ గల్పించిరి, దీనికి హరిపాదపద్మజత్వమున్నచోటఁ బద్మజశబ్దప్రయోగము లేకపోవుటయే భంజకం బగును గానిపద్మనాయకశబ్దప్రయోగము లేకపోవుటయెటులుభంజకంబగును? కానఁ గమ్మవారియందుఁ బద్మనాయకశబ్దప్రయోగము లేనందున వెలమలందుఁ బద్మజశబ్దప్రయోగము చేయుట సయుక్తికము గాఁ గనుపట్టదన్నమాటయే సయుక్తికముగాఁ గనుపట్టును.

తరువాత రావుగారు, శ్రీరామమూర్తి పంతులుగారు భీమఖండములో "పద్మనాయకులన వెలమలన" అని యుండినట్లు వ్రాసినారనియు నందువలనఁ బద్మవెలమలకుఁ బద్మనాయకు లనునామము గలుగుటకు వేఱుకారణ ముండవలయు ననియు వ్రాసినారు. శ్రీరామమూర్తిగారు దిద్దినపాఠములో "కైటభదైత్యవైరి" యనుపద్యమున ఉదయంబునొందె యనుచోట (ఉదయంబునొంది) అనియు "కారణగుణసంక్రమంబున" అనుచోట (కారణసంక్రమంబున) అనియు, సోదరీయస్నేహాలబ్ధంబులుం బోని పావనత్వ శుచిత్వ అనుచోట (సోదరీయస్నేహాలబ్ధంబు లచ్ఛోనిపాతనత్వ శుచిత్వ) అనియు, చరితమనస్స్వభావవచనంబుల ధరియించి అనుచోట (భరితమనస్స్వభావవచనంబులు ధరియించి) అనియు మొదలగుతప్పులు విశేషముగఁ జూపట్టుచున్నవి. అట్లు "పద్మనాయకులన వెలమలన" అనివారు దిద్దినపాఠము గూడ సరిగామిచే "పద్మనాయకు లనువెలమలన" అనుపాఠమేస్వీకరింపఁబడును. అందువలనఁ బద్మవెలమలకుఁ బద్మనాయకు లనునామము గలుగుటకు వేఱుకారణ ముండవలయు నను రావుగారియూహ నిరస్తంబు కాఁగలదు. ఈపక్షమునఁ గమ్మ పంట మొదలగువారియందుఁ బద్మనాయకపద మన్వయించు నని రావుగారు వ్రాయుట భ్రమమూలకము. "పద్మనాయకులను" లనుచోటి అనుశబ్దము

వెలమపదముతో సమసించినది. కాఁబట్టి పదాంతరములతో సంబంధించుటకు వీలు లేదు. సమాసఘటకపదములు తదఘటకపదములతో నన్వయించునపుడు సమాస మసాధువని శాస్త్రము కలదు.

తరువాత "ఎంత మందబుద్ధుల కైనను పద్మనాయకకుల మన్నతోడనే పద్మఁ డను వాఁడు నాయకుఁడుగాఁ గల సమూహ మని యర్థము గాక మానదు." అని వ్రాసినారు. ఏమికారణమో తొలుత వెలమలకుఁ బద్మజశబ్దము హరిపాదపద్మమునుండి యుదయించుటచే వచ్చినది కాదని నిరూపింపఁ బూని దానిని మాని కమ్మలయందుఁ పద్మనాయకపదము లే దని పద్మనాయకశబ్దమునకుఁ బరుగిడిరి. ఆవల నది వెలమలకు వచ్చినవిషయము విచారించుచు దానిని విడనాడి పద్మనాయకకులశబ్దము నందుకొనిరి. వీరిమతమునఁ బద్మజపద్మనాయకపద్మనాయకకులశబ్దములు సమానప్రవృత్తినిమిత్తకములై యుండు నేమో, ఇట్టివారు తొలుతనే పద్మనాయకకులనామము వచ్చినదనుటయు సయుక్తికముగాఁ గనుపట్టదు అని పద్మజపద్మనాయకపద్మనాయకకులశబ్దములను మూఁడింటిని నొక్కచోసారి యావృత్తి పెట్టి యున్న బాగుండును. "శైత్యవిధ్వంసి" అనుపద్యమున పద్మజశబ్దవ్యుత్పత్తిని మాత్రమే చూపి యుండఁగా నదియే పద్మనాయకశబ్దవ్యుత్పత్తికథన మని యెంచినవారు పద్మనాయకకులశబ్దమునకుఁ గూడ నదియే వ్యుత్పత్తికథనమని యెంచుట యుచితంబే కదా!

ఇఁక నింతమాత్రముతోఁ బోనీక స్వపాండిత్యము నిటులు ప్రకటించినారు. "ఎంత మందబుద్ధుల కైనను పద్మనాయకకుల మన్నతోడనే పద్మఁడు నాయకుఁడుగాఁ గలిగినసమూహ మని యర్థముగాక మానదు" అనుదాని తరువాత "అందువలన వేర్వేఱు తెగలనుండి యేకారణముచేతనో వేఱుపడివచ్చి ప్రత్యేకముగా నొక తెగవా రైరని తెలుపుటకుఁ బద్మనాయక కుల మనునదియే సాక్ష్యముగ నున్నది.

అందులకు గ్రంథములనాధారము లేవైనఁ గలవాయని పరిశీలించినచోఁ గొంతవఱకుఁ గన్పట్టక మానవు" అని.

రావుగారికిఁ గావ్యకోశ పరామర్శము లే దని యీలేఖనమే సాక్ష్య మిచ్చుచున్నది, కూడుఁడు "సజాతీయైః కులం యూథమ్, గోత్ర జననకులా న్యభిజనాన్వయౌ" అనుకోశములను బట్టి కులపద మేక జాతీయసమూహమును సంతతిని బోధించుటవలనఁ బద్మనాయక కులపదమునకుఁ బద్మఁడు నాయకుఁడుగాఁ గల యేకజాతీయసమూహ మనిగాని పద్మనాయకునకు సంబంధించిన సజాతీయసమూహ మనిగాని పద్మనాయకుఁడనువానిసంతానమనిగాని, యమర్థ చెప్పఁదగియుండగా, ముఖ్యవృత్తిచేతఁ గులశబ్దమునకు భిన్నజాతీయసమూహ మని యర్థము రాక యుండఁగా "వేర్వేఱుతెగలనుండి యేకారణముననో వేఱుపడి వచ్చి ప్రత్యేకముగ నొకతెగవా రయిరని తెలుపుటకుఁ బద్మనాయక కులమనునదే సాక్ష్య మిచ్చుచున్నది" అని వ్రాయుట "అర్థవ్యుత్పత్తి రనర్థహేతుః" అన్నమాటే కదా! పైగా "అందులకు గ్రంథముల నాధారము లేవైనఁ గలవా యనిపరిశీలించినచోఁ గొంతవఱకుఁ గన్పట్టకమానవు" అని వ్రాసినారు. ఇయ్యది "బహూనాం జన్మనామంతే జ్ఞానవాన్ మాంప్రపద్యతే" అనుభగవదుపదేశముకు బోలి యున్నది. ఆధారములను గోరువారు మార్కండేయునంతయాయువు గలిగి ప్రాఁతకట్టలుదిరుగవేయుచు వచ్చినఁ గొంతవఱకు(అసంపూర్తిగా) దొరకవచ్చు నని దారిచూపినారు. సుప్రసిద్ధమహాకవినిబంధములు శిలా శాసనములు పద్మనాయకులు పవిత్రాన్వయు లని ఘంటాపథముగ బోధించుచుండఁగా నెంతమందబుద్ధియైనను "తృషార్తో వర్మదాతీరే కూపం ఖనతి దుర్మతిః" అనున్యాయము ననుసరించి వీరుపదేశించిన ప్రకారము ప్రాఁతకట్టలు విప్పిముప్పుదెచ్చుకొనునా! వింతగా నున్నది.

ఇదిగాక, ప్రాంతకట్టలలోఁ జిక్కనని వీరాశపెట్టినయాధారము లెట్టివిగ నుండునో తెలియఁదగి యున్నది. ఇట నాధారము లనఁగాఁ ప్రమాణములు. అయ్యవి ప్రత్యక్షాదిభేదభిన్నంబులు. పద్మనాయకులు నానాజాతులలోనుండి వచ్చి యొకతెగవారుగా నేర్పడినారనువిషయ మెవరును గనులఁ జూచినవారు కారు. వ్యాప్తిజ్ఞానము సంభవింపమి ననుమానము దుర్ఘటము. ఉపమానం బతిప్రసక్తము. శాబ్దము శబ్దజన్య బోధము. ఆప్తవాక్యము శబ్దమునాఁ బరఁగు. ఆప్తుండు యథార్థవక్త. ఆప్తు లనఁదగు మహాకవులయొక్క వాక్యములు శిలాశాసనాదులు తలక్రిందుపడినను వీరికి దొరకవు. పుక్కిటిపురాణముల ననుసరించినచో నఱచేతిలోని వెన్నముద్దను వదలి మోచేయి నాకుటవంటి దగును. కాన వీరాశించినయర్థము ఘటిల్లదు.

ఇఁకఁ బైమూఁడువిషయములలో రెండవది విమర్శింపఁబడును. అయ్యది « పద్మనాయకులలో సుప్రసిద్ధులైన రేచర్లవారు చతుర్థ వర్ణమునందు జనించినవార మని స్పష్టముగాఁ దెలుపుకొనియుండఁ దద్వంశజు లయిన వెలుగోటివారు ... రావువారు ప్రకటించినగ్రంథములందుఁ బద్మనాయకు లొకప్పుడు క్షత్త్రియకులమువారుగానే యుండి తరువాత శూద్రు లయిపోయి రనియు శూద్రజాతుఁ వారికెవ్వరికి క్షత్త్రియనామము వర్తింపదనియు వ్రాయఁబడి యున్నది... వింతగా నుండక మానదు » అని.

శ్రీవెలుగోటివారు « వీరు నాల్గవవర్ణములో నత్యుత్తమ మైన పద్మనాయకకులమువారు » అనియే వ్రాయించినారు. కాఁబట్టి తమ పూర్వులు చతుర్థవర్ణమువార మని వ్రాయుంచుటచేత విరోధము లేదు. వెలుగోటివారిచరిత్రము నుపోద్ఘాతము 25 పేజీలో పైవాక్యము మొదలుగాని 36 పేజీలో « కాఁబట్టి యిప్పటివారు క్షత్రియవేషధారణ

ప్రయాసమునొందుట కలిబలముననే గాని శాస్త్రమునఁ గాదు" అను వఱకు 11 పేజీలు క్షత్రియత్వమును నిరసించి యుండఁగాఁ దద్విపరీతముగ రావుగారు భావించుట వింతగానున్నది. వీరలు తొలుత క్షత్రియులుగా నుండి రని యూహించుట పూర్వులు శూద్రుల మని వ్రాసినందునకుఁ గాని క్షత్రియుల మని వ్రాయనందునకుఁ గాని విరుద్ధము కాదు. వారు క్షత్రియత్వనిషేధమును జేసినవారు కారు. మఱేమన్నఁ దత్కాలస్థితిని మాత్రమే వ్రాసియున్నారు. ప్రమాణబలముచేతఁ బ్రమేయసిద్ధి యగుచుండి యది ప్రత్యక్షమునకు విరుద్ధము గాక యుండఁగాఁ బరిహరించుటకు పీ లుండదు.

ఇదిగాక, పై వారు తాము పద్మపతికి సంబంధించిన క్షత్రియుల మని మాత్రము వ్రాయించినారు గాని తమకన్న నితరులు క్షత్రియులు కా రని వ్రాయించినవారు కారు. శూద్రవేషధారణము పద్మనాయకపదవహనము ఆంధ్రదేశవాసము క్షాత్రియము మున్నగుధర్మముల కూడికచే మార్కండేయపురాణోక్త మహాపద్మపతివృత్తాంతసమన్వయమును బట్టి యాక్షత్రియులే యీపద్మనాయకు లనిప్రత్యభిజ్ఞ కవకాశముగలిగినది. రాచవారు మొదలగువారలందు శూద్రవేషము లేమిని కమ్మ కాఁపు మున్నగువారలందుఁ బద్మపతినామవహనము లేమినిబట్టి వారలు పద్మపతికి సంబంధించినక్షత్రియులు కారని యే వారియభిప్రాయము కాని క్షత్రియులు కా రని కాదు. రాచవారు శూద్రుల మని చెప్పుకొనుట పద్మనాయకులు తొలుతక్షత్రియు లనుటకు బాధకము గాదు. అగునన్నచోఁ దత్పరిహారము నిరూపింపవలసి యుండును. ఇవన్నియుఁ దెలియక "రాచవారియొక్క పూర్వులు సయితము వారిశాసనములలోఁ జతుర్థకులమువార మని చెప్పుకొని యుండఁగాఁ బెక్కుతెగలలో నుండి వచ్చి యేర్పడిన యీశాఖవారు తాము మాత్రము క్షత్రియసంతతివార మనియుఁ దక్కినవారు కారని వ్రాయుట

వింతగా నున్నది." అని వ్రాయుట కేవలము బహ్వాదైర్ఘ్యప్రయుక్తమే కాని వేఱుగానుండదు. ప్రమాణములు చూపక యిట్టివ్యర్థపు వ్రాఁత వ్రాయుట యంతకన్న నింక నేమి కాఁగలదు?

ఇంకొక్కటి. «పద్మనాయకులలో సుప్రసిద్ధు లగు రేచర్లవారు చతుర్థవర్ణమువార మని చెప్పుకొనుచుండఁగా" నని వ్రాయుటచేతను, «శ్రీనాథకవి తనభీమఖండమునందు...నాకడ నున్నముద్రితప్రతిలో నున్నది» అని వ్రాయుటచేతను బద్మనాయకకుల మకళంకమనుటకుఁ గలప్రమాణములను దాము చూచి యున్నవారని తేటపడఁగలదు. ఇట్టివా రయ్యును బ్రమాణములను మఱుఁగుపఱచి పేరులేనిచరిత్రములను బుక్కిటిపురాణములను స్వకపోలకల్పితములను బురస్కరించుకొని యపసిద్ధాంతమును బ్రకటించుట «గుణాయంతే దోషా స్సుజనవదనే దుర్జనముఖే గుణా దోషాయంతే» అనున్యాయమునఁ దక్క వేఱుగాఁ గానంబడదు. తమ కాసిద్ధాంతము చేయ నుత్సాహ మున్నచో నుభయపక్షసాధకము లగువానిని జేర్చి బలాబలవిచారము చేసి యవలిమతములను యుక్తిప్రమాణములచే నిరసించుట గదా పండిత ధర్మంబు.

ఇఁక మూఁడవది, ప్రతాపరుద్రుఁడు పద్మజులకు సపంక్తిభోజన గౌరవమొసంగినాఁడనునది. దీనిపై రావుగారిటులు వ్రాయుచున్నారు. «మొదట కాకతీయులు కులముచేత క్షత్త్రియు లయినప్పుడు గదా యిట్టికార్యముయొక్క ఘనత వెల్లడియగుట కనువై యుండును. కాకతీయులు క్షత్త్రియకులమువారు కారనియు చతుర్థకులజులే యనియు నిటీవల దొరికిన రెండుశాసనములలో స్పష్టముగఁ గానంబడుచున్నది... కాఁబట్టి కాకతీయులతోడి సహపంక్తిభోజనము దొరికినమాత్రముచేత వీరు తక్కిన వెలమకమ్మశాఖలవారికన్నఁ గులాధిక్యము గలవా రని

చెప్పుటకుఁ గారణ మగపడదు గదా! పద్మనాయకులు చెప్పుకొను గాథను బట్టి వీరలకుఁ బ్రతాపరుద్రునికిఁ బూర్వము వానితోఁ సహపంక్తిభోజనము లేదని యర్థ మగుచున్నది కదా? అందునకుఁ గారణ మేదియో యుండి యుండక మానదు" అని.

దీనిం జూడ వీరభద్రరావుగారు రాజస్థానములందుఁ గలసంప్రదాయములు గమనింపనట్లుఁ గానం బడియెడిని. రాజులు ప్రతివారితోడను సహపంక్తిభోజనము చేయువారు కారు భాతృపుత్రాదులతోఁ గాక యితరులతోఁ గలసిభుజించినచో నది పంక్తికివచ్చినవారికి గౌరవప్రదానముగనే యుండును. ఇట్లు రాజులతో నేకాసనోపవేశనము నర్ధాసనోపవేశనము పార్శ్వవిశేషోపవేశనము మున్నగునవికూడ గౌరవములుగా నున్నవి. ఇట్టిమర్యాదలు రాజస్థానముల నుండువారికిఁ దెలిసి యుండఁగలవు. కాఁబట్టి రాజాధిరాజుగా నున్న ప్రతాపరుద్రునిపంక్తిలాభము గౌరవజనకమని పద్మనాయకులు చెప్పుకొనుట తగి యున్నది. ఇపుడు హైందవు లనేకులు కింగుయొక్కయు వైసరాయియొక్కయు బంక్తిభోజనాహ్వానమును బెక్కుభంగులఁ గోరుచున్నారు. అది గొప్ప గౌరవ మనికదా వారితో భోజనము ఘటిల్లకపోయిన నాహ్వానంబైనం జాలునని యట్లుత్తమవర్ణమువారు గూడఁ గోరుచున్నారు. ఇందువలన రావుగారు "మొట్టమొదట కాకతీయులు క్షత్రియులయిననే కదా యిట్టికార్యముయొక్క ఘనత వెల్లడిపఱచుట కనువై యుండును." అని మొదలుగా వ్రాసినవ్రాఁత పైమర్యాదల నెఱుంగక వ్రాసినవ్రాఁతగా నేర్పడుచున్నది. రాజులు దక్కువజాతివారైనను వారిపంక్తిలాభము గొప్పగౌరవ మని యెంచుచుండ నెక్కుడుజాతివారైనపు డింకను విశేషగౌరవము గాక మానదు గదా!

ఇఁకఁ గాకతీయులు క్షత్రియులు కారనువిషయము శేషించినది. వారు క్షత్రియులైనను గాకపోయినను రాజాధిరాజు లగు

టచే వారితో సపంక్తిభోజనము గౌరవాధాయకమనుటకు క్షతి లేదు. కానఁ దద్విమర్శము ప్రకృతోపయోగి కాదు. అయినను వాది ప్రదర్శితములైన యనుపయుక్తవిషయములను వదలి దిఙ్మాత్రముగ సిద్ధాంతమును దెలిపెదను. కాకతీయులు క్షత్త్రియులే కాని తదితరులు కారు. ఇందులకుఁ బెక్కు ప్రబలప్రమాణములు గలవు. ప్రతాపరుద్ర యశోభూషణమున విద్యానాథమహాకవి

"సోమార్కాభిజనం తదద్య జయతి శ్రీకాకతీయాన్వయః
పాతివ్రత్య ముపైతి సాంప్రత మమీష్వస్మాసు విశ్వంభరా
అస్మాభిర్నిజదోఃప్రసూతి మధునా ధన్యా మజో మన్యతే
యత్కర్తవ్యముపాదిశత్కులపతి స్తేనస్స్వయంభూస్స్వయమ్"

అనియు

"ఆమూలాత్ఫలితా ప్రశస్తిలతికా పత్యుస్స్వయంభూప్రభో
రాజ్ఞా క్షత్త్రియమౌళిమండనమణే స్తాతస్య సానుగ్రహా

అనియు మున్నుగాఁ గాకతీయులు క్షత్త్రియులని చెప్పియున్నాఁడు. ఇందు మొదటిది నాటకప్రకరణమున రుద్రదేవివాక్యము. దాని ప్రకృతోపయుక్తార్థము.——ఇపుడు బ్రహ్మ మాచేత నిజదోఃప్రసూతి యగు క్షత్త్రిజాతిని గృతకృత్యమైనదానినిగాఁ దలంచుచున్నాఁడని. రెండవదియందు రెండవప్రతాపరుద్రుని వాక్యము. దానికి క్షత్త్రియశ్రేష్ఠుండగు తండ్రియొక్క (రుద్రదేవియొక్క) సానుగ్రహమైన యాజ్ఞయని యుపయుక్తార్థము. కాకతివారు క్షత్త్రియులు గాకున్న నీయర్థము లన్వయింపవు.

"సాహస్రాంశవమైందవంచ మహతీ యే ద్వే కులే నిర్మితే
తే జాతే లఘునీ గుణైర్విజయిని శ్రీకాకతీయాన్వయే"

అని మొదలగువానియందుఁ గాకతికులమును సూర్యసోమవంశములకు భిన్నమైనదానినిగాఁ జెప్పుట కాకతీయ క్షత్త్రియత్వబాధకంబు

గాదు. సూర్యచంద్రవంశ్యులే కాక యితరులు గూడ క్షత్రియులు గలరు. లేదా,

> " కాకత్యాః పరశక్తేః కృపయా కూశ్మాండవల్లికా కాచిత్
>
> పుత్రి మసూత తదేతత్కుల మనఘం కాకతీయ మభూత్

అని అనితల్లిశాసనములో నున్నది. కాఁబట్టి అట్టివార్త విద్యానాథుని హృదయారూఢం బై యుండి కాకతికులము సూర్యసోమాన్వయములకు భిన్న మైనక్షత్రియకుల మని వర్ణించి యైన నుండవచ్చును, కానిచోఁ గాకతివారు క్షత్రియు లని బోధించెడుపై వాక్యములు విరోధించును. కాఁబట్టి యది వీరిక్షత్రియత్వమునకు బాధకంబు గాదు.

> " క్షుద్రక్షత్రియపక్షశిక్షణవిధౌ ప్రోక్షిప్తకాక్షేయకాః "

అనుటచే వీరు క్షత్రియేతరు లని కొందఱియూహ సరియైనది కాదు. రాజు దుష్టజనశిక్షకుం డనునపుడు రాజునకు జనసామాన్యాంతర్గతియు దుష్టరాజగజాంకుశ మనునపుడు రాజసామాన్యాంతర్గతియు లేక పోవలసి వచ్చును. కాన విద్యానాథుండు కాకతీయులు క్షత్రియు లని చెప్పినాఁ డనువిషయము నిరపవాదంబు. సిద్ధేశ్వరచరిత్రము సోమదేవరాజీయము మున్నగాఁ గొన్నిగ్రంథములు గూడఁ గాకతీయులు క్షత్రియు లని నుడువుచున్నట్లు రావుగారుగూడ వ్రాసియున్నారు. విద్యానాథీయసంవాదంబున నవియుఁ బ్రమాణకోటిం జేరుచున్నయవి.

ఇవిగాక గణపతిమహారాజులు గుంటూరుజిల్లా మోటుపల్లిశాసనములోఁ దాము సూర్యవంశజుల మని సూర్యునినుండి తమ వఱకు వంశావళి వ్రాయించి యున్నారు.

> " ఇచ్ఛాసిద్ధ్యై హిమగిరిసుతాబద్ధదోరాలవాలం
>
> దేవం లంబోదరకరిముఖం వందనై ర్నందయామః

యస్య క్రీడాపరణతిభువో మేరుశృంగస్ఫులింగా
స్సందృశ్యంతే దురితతిమిరోత్సారణా కార్యసూర్యాః"

అని యుపక్రమించి కొన్ని పద్యములతరువాత

"విశ్వైస్సనసాంధతమసాంధ్యనిరాకరిష్ణు
రంభోరుహాం చ హరితాం చ వికాసహేతుః
య స్స్వేక్షణా జ్జగదశేష మిదం సిసృక్షో
రావిర్బభూవ భగవా నయ మంశుమాలీ
తస్యో మను రభూ న్నామ్నా శేఖరో నయదర్శినామ్
విశ్వరాజన్యమూర్ధన్యచూడామణి రివాపరః
ఇక్ష్వాకు ర్నామ తస్మి న్నభవ దభిజనే
భూభుజాం చక్రవర్తీ సాక్షా చ్ఛ్రీవత్సవక్షా
స్స్వీయ ముదిత ఇవ త్రాతుకామో ధరిత్రీమ్"

అని చెప్పుచువచ్చి

"అథ నిరవిశ దుర్వీం తత్కులోదన్వదిందుః
కిల జలనిధివేలామేఖలాం ప్రోలరాజః
కనదురుకరవాలః కాలకాలాంబువాహో
భ్యుదయ......హంసః" అని.

వారిదండనాయకుఁ డగు బయ్యననాయకుని పుత్త్రుఁ డగుజగదాళ ముమ్మడినాయకుఁడు గణపతి పరిపాలనకాలముననే స్థాపించిన పాకాల శాసనములోఁ గాకతీయులు సూర్యవంశజు లైనక్షత్త్రియు లని వ్రాయించి యున్నాఁడు. ఈవిషయము రావుగారు గూడ నీచరిత్రము నైదవప్రకరణమున 149 పేజీలో వ్రాసియున్నారు. అయినను "కాకతి గణపతిరాజు చక్రవర్తిపదమును వహించిన తరువాత నాతనిఘనత నిరూపించుటకై యతఁడు సూర్యవంశజుఁ డని కల్పింపఁబడి శ్లాఘింపఁ

బడినది" అని శ్లోకము క్రింద గణించినారు. అందునకుఁ దృష్టికరము లైనకారణములు గానరావు. వారియిష్టప్రకార మొకవేళ నాతం డట్లు పొగడి యుండు ననుకొందమన్నను గణపతిమహారాజు వ్రాయించిన శాసనమున కేమి చెప్పవచ్చును? తమకులవిషయమై వారు స్వయముగ వ్రాయించిన శాసనమునకన్న నితరము బలవత్తరము గాదుకదా! పూర్వపురాజులు సూర్యవంశమువార మనియో చంద్రవంశమువార మనియో వ్రాయించుకొనువాడుక గలదని కొంద అనుచున్నారు. అట్లూహించినపుడు స్వమతమున వాస్తవక్షత్రియు లెవరో వారియందుఁ గూడ నీశంక కవకాశము గలుగక మానదు. ఇంతకు రాజాధిరాజై వర్ణాశ్రమపరిపాలకుండై ఘనతఁ జెందిన యగ్గణపతిదేవుండు క్షత్రియుల మని యసత్యముగఁ గులముగానికులము నేల వ్రాయించును? అంతటిఘనుం డట్లసత్యము వ్రాయించినచో లోకులు నిందింతురుగదా! ఇఁక గణపతిదేవునకుఁ బూర్వులావంశపురాజులు క్షత్రియుల మని యెవరును వ్రాయింపలే దని యొకశంకను దెచ్చుచున్నారు. పూర్వులు జాత్యంతరులమని వ్రాయించి యున్నచో దీనికది బాధకం బగునుగాని యేకులమువారమనియు వ్రాయింపకయుండినపుడు వారికి క్షత్రియత్వ మనభిమతం బని యూహించుట కవకాశ మించుకైన లేదు.

ఇంకొకటి. కాకతివారి కులగురుపరంపరలోఁ జేరి రుద్రాంబికకాలమునను ద్వితీయప్రతాపరుద్రునికాలమునను నుండి యపరశివావతార మని పొగడ్త గన్న శివదేవమహాముని గుంటూరుజిల్లా మంగళగిరితాలూకా మల్కాపురములో స్థాపించిన దానశాసనమున

'అస్తి స్వస్తిమతీ తను ర్భగవతో దేవస్య తస్యాస్స్ఫుట
న్నాభీపంకజసంభవస్య భుజతో యే క్షత్రియా జజ్ఞిరే

తేషాం తిగ్మమరీచిసంతతిభువాం కేమే దుర్జయాః క్షత్రియా
స్తేషా మస్తి కులం కలంకరహితం శ్రీకాకతీభూభుజామ్'

అని వ్రాయించినాఁడు.

ఈశాసన మెల్లఁ జదివినవారికి శివదేవమహామునియొక్క సత్య శౌచతపమాదులు తేటపడఁ గలవు. ఈమహానుభావుఁడు కాకతివారిచే నీయఁబడిన సుందర మనునగ్రహారమును సజ్జనులకుఁ బంచిపెట్టిన వాఁడు కాఁబట్టి స్వసుఖపరుఁడై పోషకుల పక్షమై కల్లలు చెప్పువాఁడు కాఁడనియు, కాకతివారికులగురువునై వారిసామ్రాజ్యకాలమున నున్న వాఁడు కాఁబట్టి వారికులవృత్తాంతము చక్కఁగఁ దెలిసియున్నవాఁ డనియు, నిస్సంశయముగఁ జెప్పవచ్చును. ఇంతటివారి శాసనములందుఁ గూడ సంశయించినచో నిఁక నెవ్వియుఁ బ్రమాణపదవి నధిరోహింపఁ జాలవు. ఇదిగాక దీనిని రావుగారు పరమప్రమాణముగా 12 ప్రకరణమున రుద్రదేవవృత్తాంతమున నెత్తికొన్నవారు. తమకుఁ గావలసిన యంశములలోఁ బ్రమాణ మని వ్రాసి తమకుఁ బ్రతికూలమైనయంశ ములలో నప్రమాణ మని తీసివేయుటకు వలను లేదు. అట్లగుచో స్వకీయ ప్రామాణికతకు భంగము రాఁగలదు. ఇట్లుండఁగఁ గాకతివారి కుల విషయమై చర్చించునప్పుడు దీనినిబయలుపఱపక మూసిపెట్టి "కాకతీయులు క్షత్రియకులమువారు కారనియు, చతుర్థకులజులే యనియు నిటీవల దొరకినరెండుశాసనములలో స్పష్టముగఁ గానంబడుచున్నది." అని రావుగారువ్రాయుటవలన నం దెద్దియో విశేష ముండునని బోధప డక పోదు. ఒకవేళ క్షత్రియు లనియొప్పినచో వారిపంక్తిభోజనలాభ మున మాకు ఘనతగలిగినదని పద్మనాయకులు చెప్పుకొనవత్తురు. అది స్వసిద్ధాంతమున కడ్డము వచ్చునని తలంచి యిట్లువ్రాసిరేమో! అట్టి మహానుభావులే కదా! కానిచో గణపతిదేవునియొక్కయు నాతనిగురు వుయొక్కయు నాతనిదండనాథునియొక్కయు శిలాశాసనములు ప్రక

పరుద్రయశోభూషణము సిద్ధేశ్వరచరిత్రము సోమదేవరాజీయము ను న్నగు గ్రంథములు కాకతివారు క్షత్రియు లని ఘంటాఘోషముగఁ జాటుచుండఁగా నన్నింటిని దలక్రిందుచేసి యిటులు వ్రాయ సాహసించరు. దీనినిజ మెటు లుండిన నిఁక వా రగపఱచిన మల్యాలగుండయదండనాథునిభార్య కుప్పమ్మశాసనములు వారిసిద్ధాంతమున కెంతమాత్రము సాధకంబు లగునో విమర్శింతము. అందొక్కటి

" తేషా మమేయమహిమా మహింతే వర్ణాశ్రయః
ప్రసవభూమి రతిప్రవృద్ధః । శుద్ధో భవ త్సమధికం
చతురర్ణవానాం దుగ్ధాబ్ధివ త్పురుషరత్నగుణై
......ప్రశస్త మస్తి తత్రాపి కాకతీయకులమ్........."

అని మాత్రమే రావుగారిచే వ్రాయఁబడినది. ఇంతమాత్రమునఁ గాకతివారుశూద్రులని చెప్పుట కవకాశము లేదు. వారికులప్రస్తావమే యుండుఁ గానరాదు. దీనిపూర్వోత్తరసందర్భములలో నావిషయ ముండు నందురేమో! అనుపయుక్తమైనదానిని ప్రకటించి యుపయుక్తమైన దానిని సమయము వచ్చినపుడు మూసిపెట్టనేల? అందునకుఁ గారణ మెద్దియో యుండు నని తోఁపకమానదు కదా! కాన నిది వారి సిద్ధాంతమునకు సాధకము గాఁజాలదు. అందువలన " ఇటీవల దొరకిన రెండుశాసనములలో " అని వారువ్రాయుట సరిగాదని తేలినది.

ఇఁక మఱియొకటిమాత్రము కాకతీయులు క్షత్రియులు కారని బోధించుచున్నట్లు కానవచ్చుచున్నది. అందు

" అసృజ చ్చతురో వర్ణాన్ ముఖబాహూరుపాదతః
అన్యా న్యుచ్చావచాదీని భూతాని స్థావరాణిచ
అథ స్వీకృతవర్ణోక్త ధర్మనిర్మలచేతసః
జాతాన్ ద్విజాతయః పశ్చా చ్చతుర్థకుల ముజ్జ్వలమ్

తత్రారి సేకనృపాలఫాలలిఖితాం వీరాంకవర్ణావళిం
దర్శందర్శ మనర్గళం సమచర త్తీవ్రః ప్రతాపానలః
యస్మా దంచితకాకతీశ్వరకుల క్షీరాబ్ధి సంవర్ధన
ప్రౌఢాహంకృతిచంద్రమా స్సమభవ త్ప్రోలాభిధానో నృపః ॥

అని యున్నట్లు వ్రాసినారు. ఇత్యాది పూర్వోదాహృతశాసన గ్రంథాది ప్రబలప్రమాణవిరుద్ధం బగుటచే సంశయింపఁ దగియున్నది. దీనివలననే యవి సంశయింపఁదగిన వని యెంచుటకిది యసహాయం బగుటచే వాని కన్న దుర్బలంబై యున్నది. చక్రవర్తియై వర్ణాశ్రమస్థాపకుఁడగు గణపతి దేవుండును త్రికాలవేత్త యగు నాతని గురువును మహాపండితుఁడగు విద్యానాథుండును వ్రాసినవ్రాఁతలకన్న నెవరికో దండనాయకుండగు మల్యాల గుండయభార్య కుప్పమ్మ వ్రాయించినశాసనాక్షరములు ప్రమాణము లని చెప్పుట యొప్పదు కదా!

ఇదిగాక, దీనియర్థము పరిశీలింపఁదగి యున్నది. తత్రారి తీవ్రః ప్రతాపానలః అనర్గళం సమచరత్ అని యన్వయము, అందు దుస్సహమైనప్రతాపాగ్ని యడ్డము లేకుండ సంచరించెను. అని యర్థము. వీరాంకవర్ణావళిని జూచిచూచి సంచరించె ననుటయం దేమియు విశేషము లేదు గాన దానిని జూచి చూచి (వెదకి వెదకి) భక్షించెను నశింపఁజేసెను అనుట సమంజసము. ఎట్లయిన నగుంగాక. ఉత్తరార్ధమున యస్మాత్ అను దానిచేఁ బ్రతాపాగ్నియే పరామర్శింపఁ బడును. ఏప్రతాపాగ్నికిఁ బ్రోలరాజు గలిగెనో యని యన్వయము చెప్పవలయును. ప్రతాపాగ్నినుండి పురుషుఁ డుదయించె ననుట యసంభావితము. అగ్నిగా నొకపురుషుని వర్ణించి యుండవచ్చు నన్నచో నపుడు పూర్వ మెవనినో చెప్పి వాఁడు ప్రతాపాగ్నియే యని వానియం దగ్నిత్వము నారోపించి వానివలనఁ బ్రోలరాజుదయించె నని చెప్పుట సంప్రదాయానుగుణము. అటులేమైన నుండునేమో యని సంశయధోరణి ప్రబలుచున్నది.

ఇంతేకాక జాతాః అని యుండఁదగినచోట జాతాః అని యుండుటయు అన్వయము లేక 'ఉచ్చావచాదీని' అని యుండుటయు తేషా మమేయ అనుశ్లోకములో నొకగణము లుప్తమై ఛ్ఛందోభంగ మగపడుచుండుటయు మున్నగువానిచే శాసనమును బ్రగల్భులగువారు పరిశీలించినచో మఱియేరీతిగ నుండునో యన్నసంశయము ప్రబలుచున్నది. కాఁబట్టి పైప్రబలప్రమాణములకు విరోధము లేకుండ యథోచితముగ దీనియర్థము దీసికొనం దగి యుండును. ఇందువలన నిట్టివల దొరకిన రెండు శాసనములలోఁ గాకతీయులు క్షత్రియులు కారనియుఁ జతుర్థకులజు లనియు రావుగారు నిర్ధారించుట కవకాశము కానరాదు.

ఇఁక గణపతిదేవుఁడు తత్పూర్వులు చతుర్థాన్వయు లయినకమ్మనాటి వెలనాటివారితో సంబంధము చేయుచుండిరనునది విమర్శింపవలసి యున్నది.

పూర్వయుగములలో ద్విజులకు స్వావరజాతికన్యావివాహము శాస్త్రప్రసిద్ధమే కదా! అయ్యది క్షత్రియులలో విశేషముగ జరుగుచున్నట్లు కానంబడుచున్నది. భీష్ముండు విదురునకు దేవకుఁ డను రాజునకు శూద్రస్త్రీయందుఁ గలిగినకన్యను దెచ్చి పెండ్లిచేసినట్లు మహాభారతాదిపర్వమున 114 అధ్యాయమున

"అథ పారశవీం కన్యాం దేవకస్య మహీపతేః
రూపయౌవనసంపన్నాం స శుశ్రావ పగాసుతః
తతస్తు వరయిత్వా తా మానీయ భరతర్షభః
వివాహం కారయామాస విదురస్య మహామతేః"

అని చెప్పఁబడినది. ఇంక ననేకదృష్టాంతములు సుప్రసిద్ధములు. ఆయాచారము కలిలోఁ గూడఁ గొంతవఱ కనువర్తించినది. మహానందియును

రాజు శూద్రస్త్రీని వివాహమాడెననియు నామెకు మహాపద్మపతి జనిం చెననియు మార్కండేయపురాణోత్తరభాగమున

"మహానందిర్మహారాజో రాజ్యం కుర్వ న్మదోత్కటః
స రాజా రాజకన్యాం చ ఏకాం శూద్రకులోద్భవామ్
కన్యాం గ్రహిష్యతి ముదా పత్నీ త్వే నామ తచ్ఛ్రిణు
మహానందిసుతో రాజా శూద్రాగర్భోద్భవో బలీ
మహాపద్మపతిః కశ్చి న్నందః క్షత్త్రివినాశకృత్"

అని చెప్పఁబడినది. ఇటీవలి రాజులు గూడ స్వాసరజాతులలోఁ జక్కని కన్యలం జూచి మేము క్షత్త్రియులము మాకుఁ దక్కినవర్ణములలోని కన్యలను బెండ్లియాడుట శాస్త్రసమ్మతం బని తదాచారము ననుష్ఠించుచు వచ్చిరి. చాళుక్యవిష్ణువర్ధనమహారాజు వైశ్యకులమునఁ బుట్టిన కన్యకాంబను బెండ్లియాడ నభిలషించిన విషయము వైశ్య పురాణప్రసిద్ధంబు. ఈవలివారు కొందఱు గాంధర్వవిధిగా స్వీకరించియుంపుడుగత్తెలనుగాఁ జేయ సాగిరి. కృష్ణదేవరాయ కోటకేతరాజాదులు గూడ నిట్లాచరించినవా రనుట చరిత్రశాసనాద్యాఘోషము. ఇట్టి స్త్రీలయందుఁ గలిగినబిడ్డలు రాజకుటుంబముతోపాటు గౌరవింపఁబడుట గలదు, ఇట్టి స్త్రీలయం దుదయించిన కన్యలను దదనురూపవరుల కొసంగి విభవముతో వివాహములు చేసి వారలను రాజమర్యాదలతో నుంచుటయు వినుచుఁ గనుచు నున్నారము. ఘనతఁ జెందిన మైసూరుమహారాజుగారు కృష్ణరాజ వొడయరుగారు తమయుంపుడుకత్తెలం దుదయించిన కన్యలను యుక్తవరుల కిచ్చి బహువైభవముగ వివాహములు చేయుటయు వారలు విశేషగౌరవస్థితిలో నుంచుటయుఁ బ్రత్యక్షసిద్ధము. అట్టివారు మేము మహారాజుగారియల్లుండ్ల మని చెప్పుకొనుచుందురు. ఇట్లు గణపతి దేవుండు మున్నగు కాకతీయులు గూడఁ గమ్మనాటి వెల

నాటికన్యలను స్వీకరించి యుందురు. వారలయందుఁ గలిగినకన్యలను దజ్జాతీయులకే యిచ్చి వివాహము చేసి వారలను రాష్ట్రాధిపతులను గావించి యుందురు. వారలు కాకతీయుల బంధువుల మని ప్రకటించుకొనుచుందురు. ఇంతమాత్రమునఁ బైప్రమాణముల నన్నింటిని మూలఁబడవైచి కాకతీవారు శూద్రకులజు లని రావుగారు సిద్ధాంతము చేయుట సరిగాదు.

కొందఱు కవులు కాకతివారు చంద్రవంశమువా రని వర్ణించుట పైశాసనగ్రంథాదులప్రామాణ్యమును నిరోధింపఁ జాలదు. వారికి శాసనాదులు దెలియకుండి యటులు వారు వ్రాసి యుండవచ్చును. మహామహోపాధ్యాయకోలచల మల్లినాథసూరిపుత్త్రుఁడై ప్రతాపరుద్రీయవ్యాఖ్యాతయగు కుమారస్వామి సోమయాజియే పొరపాటు పడినాఁ డని పంద్రెండవప్రకరణమున రావుగారు వ్రాసియున్నారు కారా! అట్టిమహాపండితుఁడే పొరపాటు నొందినపుడు సామాన్యకవులు పొందుట యంతగొప్పదిగాదు. ఒకవేళ నెవ్వం డైనను విరోధముగ వ్రాసియుండినను నది « నహికస్యచి ద్గ్రంథకృతో విపరీతలేఖనం యుక్తిబలా ద్వస్తుసిద్ధో బాధకమ్ » అనుగదాధరభట్టాచార్యసూక్తి వలన విరోధించునది కాదు. ఈవిషయము రుద్రదేవీవృత్తాంతముతోడఁ బ్రత్యేకముగ వ్రాయుచున్నాను. కాన నిట విస్తరభీతిచే విరమించుచున్నాఁడను.

ఇట్లు పరమతసాధకము లనితోఁచినమూఁడువిషయములను నిరసించి నల్లెంచి యిపుడు స్వకపోలకల్పితములను వ్రాయుచున్నారు.

« ఇవిగాక పద్మనాయకచరిత్రములోని వని మఱికొన్నిపద్యములు రావువంశీయులచరిత్రమునందు నుదాహరింపఁబడియున్నవి. అయ్యవి సత్యాన్వేషణపరు లైనవారిని గమ్యస్థానమునకుంగొనిపోవుటకుం జాలియున్నవి.

సీ. రెడ్డిసంతతికి మాఱొడ్డిభేదం బైన
కుల ముద్ధరించి రీవెలమవారు
పద్మనాయకమానభంగంబు గాకుండ
బలియురై నెగడి రీవెలమవారు
గడిదేరి కాకతిగణపతి గొలిచియు
నిల నేలు ప్రభువు లీవెలమవారు
కాఁపులమాటకై కడఁగి వెలమలందు
నిలిచినశూరు లీవెలమవారు
సమరగాంగేయపటిమచే జరుపువారు
మిగుల మానంబునకుఁ బ్రాణ మిచ్చువారు
వినయఘనులైన నెరమన్నె వెలమవారు
పద్మజఖ్యాతిచే భువిఁ బరఁగువారు.

అని పద్మనాయకచరిత్రమునం దొకపద్యము గానంబడుచున్నది. దీని లోని "రెడ్డిసంతతికి మాఱొడ్డిభేదం బైనకుల ముద్ధరించి రీవెలమవారు" అను మొదటిచరణముయొక్క భావమును దెలిసికొనవలసి యున్నది. రెడ్లను బ్రతిఘటించి వేఱుపడిన కులము నుద్ధారణము చేసి రని భావ మేర్పడుచున్నది. ఇందలి భావమును దృఢపఱచునట్టి గాథ యెద్దియైనఁ గలదా యని మనము దెలిసికొనవలసియున్నది. అయ్యది పల్నాటి వీరచరిత్రమునం గానంబడుచున్నది. అందు బ్రహ్మనాయుఁడు నాయకురాలితోఁ జేసినయుద్ధము కులముపోరని పలుతావులఁ బేర్కొనఁ బడియున్నది. అందు కులవిచక్షణము లేక బ్రహ్మనాయుఁడు మాలలు, మాదిగలు, గొల్లలు, కంసాలులు, కమ్మరులు, కుమ్మరులు, రజకులు, రెడ్లు, మొదలగు తెగవారితోఁ గలిసి చాఁపకూడుకుడిచె నని చెప్పఁబడియున్నది." అని.

ఇపు డీవిషయము స్మరింపఁదగి యున్నది. పద్మనాయకచరిత్ర మనునది పద్మనాయకుల గుణవర్ణనమునకై ప్రవర్తించినది కాని వారల

యందు దోషముల నారోపించుటకుఁగాదు. ఇట్టిగ్రంథములలో నెద్దియేని స్థూలదృష్టికి దోషముగ భాసిల్లినచో విమర్శించి తన్నిర్ణయము చేసి కొనుట యావశ్యకము. కొందఱు రెడ్డినాయకులు మేము పద్మవెలమల మని చెప్పుకొనుచుండఁగాఁ బద్మనాయకులు కాకతీశ్వరునొద్ద జగడము పెట్టుకొని ప్రమాణపరిశీలన పురస్సరముగఁ దామే ముఖ్యముగఁ బద్మవెలమ లని తీర్మానము నొంది దశవిధవెలమలఁ జాయఁ ద్రోచి రని వెనుక వ్రాసియున్నాను. ఆవృత్తాంతమును గ్రంథకారుఁడు

సీ. "రెడ్డిసంతతికి మాఱొడ్డి భేదం బైన
కుల ముద్ధరించి రీవెలమవారు"

అని వర్ణించినాఁడు. భేదంబైన అనగా నితరదశవిధవెలమకులమునకన్న వేఱైన అని యర్థము. ఈవాస్తవమును బోనాడి రావుగారు రెడ్డిసంతతి కనునది పద్మనాయకకులమున కేమియో యపకర్షమును జెప్పుచున్నటులు భావించుచు దీనిని ద్రుఢపఱచునట్టి గాథయెద్దియైనఁ గలదా యని చూడఁగాఁ బల్నాటివీరచరిత్రము సహాకారమైనట్లభిప్రాయపడుచున్నారు. బ్రహ్మనాయుఁడు నాయకురాలితోఁ జేసిన యుద్ధముకులముపోరని పలుతావుల వ్రాయఁబడినదఁట. బ్రహ్మనాయుఁడు కులహీనుఁ డని యాక్షేపము రాఁగా నాయన రెడ్లతోఁ బ్రతిఘటించి నానాజాతులలో నుండి వేఱుపడినకులమును సంపాదించుకొన్నందున "రెడ్డిసంతతికి మాఱొడ్డి" యని పైచరిత్రమున వ్రాయఁబడిన దని సమన్వయించినారు. సమర్థులు కెద్దియు నసాధ్యం బుండదు. అయినను బల్నాటివీరచరిత్రములో బ్రహ్మనాయుఁడు కులము సంపాదించుకొనుటకై నాయకురాలితో యుద్ధము జేసినాఁ డని యెచ్చోటనైనను వ్రాయఁబడి యుండవలెఁ గదా! ఆచరిత్రము సుప్రసిద్ధము కాఁ బట్టి దానిని జదివినవారెందఱో యావిషయము నెఱింగియుండఁ గలరు. వారలకుఁ బల్నాటియుద్ధము జరుగుటకుఁ గారణ మేమో సంపూర్ణముగఁ దెలిసి

యుండకమానదు. కాన నేను దాని నిట వివరించుట యనావశ్యకము.

ఇంతయేల ? ఈయాంధ్రులచరిత్రముయొక్క యేడవప్రకరణ మంతయుఁ బల్నాటివీరచరిత్రమే కదా! అందు "నాయకురాలి దుస్తంత్రములు" అని మొదలుకొని నాయకురాలు నలగామరాజు మనోరంజనము చేసి యాయనచెంతఁ జేరినవిధము తరువాత బ్రహ్మనాయనిపైఁ గొండెములు చెప్పి రాజున కాయనయెడఁ బ్రీతిలేకుండఁ జేసినవిధము తరువాత బ్రహ్మనాయఁడు మలిదేవరాజులను దీసికొని మాచర్ల చేరినవిధము తరువాత నాయకురాలు బ్రహ్మనాయనివైభవమును సహింపఁజాలక మాచెర్లదోఁచుటయుఁ గోడిపందెము పెట్టి బ్రహ్మనాయని నోడించి వలసపంపుటయు వలసపోయి మందాడిలోనున్న బ్రహ్మనాయని యావులమందను మరల్చుటయు నావల మలిదేవరాజాదులను దీసికొని బ్రహ్మనాయఁడు శ్రీశైలముఁ జేరి యేడుసంవత్సరములు గడిపి యలరాజును నలగామరాజునొద్దకు రాయబారిగా నంపఁగా నాయకురా లాతని జంపించుటయు నావలఁ గార్యమపూడిలో యుద్ధము జరుగుటయు రావుగారు తామే వ్రాసియున్నారు. ఇందులో నెచ్చోటనైనను బ్రహ్మనాయఁడు తనకు లేనికులమును సంపాదించుకొనుటకుఁ గలహించిన ట్లున్నదేమో వారే యాలోచింపవచ్చును.

ఇంకఁ బల్నాటివీరచరిత్రమునఁ గాస్త్రివీర్యునిసంతతివాఁ డగు ననుగురాజు తనకు సంతానములేక బ్రహ్మనాయనియన్నను పెద్దన్నను బుత్రునిగా స్వీకరించి క్షత్త్రియుండగు కృష్ణగంధర్వునికన్య నిప్పించి వివాహముచేసె నని వ్రాయఁబడియున్నది. పెద్దన్న వాస్తవమున నంత నీచకులమువాఁడై యుండిన నచ్చుక్షత్త్రియుఁడగు ననుగురాజు పుత్త్రునిగా నాతని నెట్లు స్వీకరింపఁగలఁడు. స్వీకరింపఁదగినంతకులప్రాశస్త్య ముండిననే కదా స్వీకరించియుండును. కాన నిదంతయు రావుగారియొక్క కల్పనాకౌశలంబే కాని వేఱుగాదు,

ఇఁకఁ గులముపోరన్న దానిని సాధింప బ్రహ్మనాయఁడు కులవిచక్షణము లేక నిమ్నజాతివారితో భుజించెనని వ్రాసినారు. "లబ్ధవర్ణో విచక్షణః" అనుకోశమును బట్టి విచక్షణశబ్దము ధర్మిబోధకముగ నున్నది. అది బ్రహ్మనాయనియందన్వయింపదు. కులము విచక్షణము లేక యనుకొన్న బ్రహ్మనాయఁడు అనుప్రథమాంతముతో నన్వయింపదు. ఎట్లయిన నగుంగాక. బ్రహ్మనాయనికిఁ గులము విచక్షణము గాక యుండుట పైవారలతో భుజించినతరువాతనా? అంతకు వెనుకనా? చాఁపకూడు కుడిచినతరువాత నైనచో నట్లాచరించిన యొకబ్రహ్మనాయనికే కులప్రాశస్త్యము లేక పోవును గాని పద్మనాయకుల కెల్ల లేకపోదు. అట్టివారు ప్రతికులములోనను నుండచ్చును అంతమాత్రమున నందఱకు నాదోషము రాఁగలదు. బ్రహ్మనాయనితో రెడ్లు చాఁపకూడు కుడిచినట్లు వ్రాసినారుకదా! అందువలన రెడ్లందఱు కులహీనులు కావలసి వచ్చును. చాఁపకూటికుడుపునకు మున్నే బ్రహ్మనాయనికుల మప్రశస్తమైయుండె నన్నచో దానికిఁ గారణం బెద్దియో యెచ్చట వ్రాయంబడినదో నిరూపించుట యావశ్యకము. ఇదిగాక పల్నాటివీరచరిత్రమున బ్రహ్మనాయనియన్న బాదన్న యనుగురాజుచేఁ బుత్రుఁడుగా స్వీకరింపఁబడియుండె నని వ్రాసియున్నాను. పెద్దన్న మొదలగువారలతో ననఁగురాజు గలిసి భోజనాదుల నొనరించుచుండె నని చెప్పకతప్పదు. కులప్రాశస్త్యమున్ననే కాని యిది ఘటిల్లదు. బ్రహ్మనాయఁడు ముందే కులహీనుండన్నచో దానివిరోధము పరిహరింపవలసి యుండును.

ఇంతియకాదు. కులప్రాశస్త్యము లేనిబ్రహ్మనాయనితో గొల్లలు కంసాలవారు కమ్మరులు కుమ్మరులు రెడ్లు చాఁపకూడు కుడిచి రనుట సంశయింపఁదగి యున్నది. యజ్ఞోపవీతము ధరించి ద్విజుల మని చెప్పుకొనెడు కంసాలలు మొదలగువారు, సచ్ఛూద్రు లనఁబడుగొల్లలు

శూద్రులలో నుత్తము లగు రెడ్లు కారణము లేక భుజింపరు కదా! బ్రహ్మనాయఁడు రెడ్డికులమునకు మాఱొడ్డి కులమును సాధింపఁ బోరాడునప్పుడా శనిశో రెడ్లెల్లఁ గలిసి భుజించిరో తోఁపదు. ఇది గాక యీచాఁపకూడుకుడుపునకుఁ గారణములు భిన్నభిన్నములుగ నున్నవి. ఇచ్చట రావుగారు “వారలతో భ్రాతృభావము నెరపుటకై చాఁపకూడు కుడిచి” అని వ్రాసినారు. ఇందువలన భ్రాతృభావము నెఱపుట దీని కారణ మగుచున్నది. ముందువీ రుదాహరింపఁబోవు “ఇచ్చోటభుజియించి లేకకార్యార్థులై” అను క్రీడాభిరామువాక్యమువలన నేకకార్య సాధనము దీనికారణ మగుచున్నది. ఏడవప్రకరణము 229 పేజీలో “వెలమకులమున జన్మము గాంచిన బ్రహ్మనాయఁడు రామానుజులచే బోధింపఁబడిన వైష్ణవమతమును స్వీకరించి తన్మతాభినివేశపరుఁడై యామతమును బల్నాటిలో వ్యాపింపఁజేసి ప్రసిద్ధుఁడయ్యెను. ఇతఁడు కులభేదమును పాటింపక అగ్రవర్ణమువారిని శూద్రవర్ణమువారినిగూడ వైష్ణవులను గావించి తనతోఁడఁ గలుపుకొని సహపంక్తిభోజనము గావించినట్లు వీరచరిత్రమునఁ బలుతావులఁ బేర్కొనఁబడెను” అని వ్రాసినారు. అందువలన బ్రహ్మనాయఁడు మతాభినివేశమున జాత్యంతరులతో భుజించినట్లు తేటపడుచున్నది. ఇట్లు చాఁపకూడుకుడుపునకు ననేకకారణములు గలిగినవి. ఇందెద్ది వాస్తవమో తెలియదు.

పరిశీలించినచో మతాభినివేశమే సరియైనకారణముగఁ గానంబడుచున్నది. కానిచో నగ్రజన్మమువారుగూడ నాతనితో భుజింపరు. వైష్ణవమతమును స్వీకరించినచో నట్టిన్యూనాధికభావములు లేక భ్రాతృభావముతోనందఱుఁగలసి భుజించుట తగియున్నది. వారిమతమున

“నశూద్రా భగవద్భక్తా విప్రా భాగవతాః స్మృతాః
సర్వవర్ణేషు తే శూద్రా యే హ్యభక్తా జనార్దనే ॥

ఇత్యాది ప్రమాణములచే వైష్ణవత్వమువలన నుత్తమత్వము కాఁగలదు. వైష్ణవులను గావించిన తరువాతనే కదా బ్రహ్మనాయఁడు వారలతోఁ గలసి భుజించినవాఁడు. కాఁబట్టి యిదియే వాస్తవమైన కారణము. కులముపో రనునది కుల్లముమవారికి (సవతులపిల్లలకు) గలిగిన జగడమని బోధించును. కానిచో «ఇల పణంబుగ» అనునది సమన్వయింపదు.

ఇఁక ద్వితీయకల్పనము.—« పల్నాటిభూమిపతులుగూడ గొల్ల సవతితల్లులబిడ్డ లని స్పష్టముగ క్రీడాభిరామ మనుగ్రంథమున నీక్రింది పద్యములో వాడుకొనఁబడి యున్నది.

సీ. ఇచ్చోట భుజియించి రేకకార్యార్థులై
సామంతనృపతులు చాఁపకూడు
ఇచ్చోట చింతించె నిచ్చ నుపాయంబు
నలినాక్షి యాక్వెల్లినాయిరాలు
నిజ మనశుద్ధికై నిప్పుల యేటిలో
నోలాడె నిచ్చోట బీలసాని
యిచ్చోటఁ బోరిరి యిల పణంబుగ గొల్ల
సవతితల్లులబిడ్డ లవనిపతులు
ధీరు లగువార లేవురు వీరపురుషు
లై మదోద్ధతి నిచ్చోటఁ నాజిఁ బడిరి
యనుచుఁ జెప్పుదు రైతివ్యామచట నచట
జనప పెద్దలు పల్లెదేశములయందు.

హైహయవంశజుల మయిన క్షత్త్రియుల మని చెప్పుకొనెడి రాచవారు సయితము గొల్లసవతితల్లులబిడ్డ లని పేర్కొనఁ బడుచుండఁగాఁ బద్మ నాయకులు కులమునఁ దక్కినవారలకన్న నెక్కుడధికు లగుదురో యూహింప నలవి గాక యున్నది » అని.

ఇది యేమో వింతగానున్నది. హైహయులు గొల్లసవతితల్లుల బిడ్డలని పేర్కొనం బడినా రని వీ రంతకన్నఁ దక్కువవారమని చెప్పుకొనవలెనా యేమి? వారికన్న నెక్కువజాతివా రుండఁగూడదా! పద్మనాయకు లితరులకన్న నధికుల మని చెప్పుకొన్న వారు కారు. శూద్రులలో నధికుల మని చెప్పుకొని యున్నారన్నను హైహయుల కన్న నధికుల మని చెప్పుకొని యుండలేదు.

ఒకవేళ ననుగురాజు మొదలగు హైహయులయొద్ద దొడ్డనాయఁడు బ్రహ్మనాయఁడు మంత్రులుగా నుండిరి కాఁబట్టి తమప్రభువులే గొల్లవా రైనట్లు చెప్పఁబడి యుండఁగాఁ దాము శూద్రజాతివారిలో నధికుల మని చెప్పుకొనుట తప్పని యెంతురేమో. అది సరిగాదు. పూర్వకాలమున విప్రులే రాజులయొద్ద మంత్రులుగా నుండువారు. యవనప్రభువులకుఁ గూడ వీరు మంత్రులుగా నుండువిషయము ప్రసిద్ధము. ఇప్పటికి నమాత్యబిరుదము వహించువారి కీవిషయము తెలియనిది కాదు. అట్టివారు పైసిద్ధాంతాను సారము వారికన్నఁ దక్కువ వార మని చెప్పుకొనవలెఁగదా!

ఇదిగాక క్రీడాభిరామకారుఁడు హైహయులను గొల్లసవతిపిల్లలని చెప్పియున్నాఁ డనుట విశ్వసింపఁదగినది కాదు. అట్లుచెప్పుటకుఁ గారణంబెద్దియుఁ గానరాదు. పల్నాటివీరచరిత్రమున వారు హైహయులని శ్రీనాథుఁడు చెప్పియున్నాఁడు. ఈగ్రంథమున వారలను గొల్లలనుగాఁ జెప్పినచోఁ దద్విరోధము వచ్చును. క్రీడాభిరామమును నతఁడే చేసియున్నాఁ డనుపక్షమున స్వవచనవిరోధము వచ్చును. కాఁబట్టి ప్రమాణము లేక గ్రంథవిరోధము నెంచక సంవాదం బెద్దియుఁ గనక యూహించి యిట్టులు చెప్పియుండుననుట విశ్వసింపఁదగదు. గ్రంథములో నిట్లు గాన్పించుట లేఖకపరంపరగా నేర్పడినదోషంబుగా నుండును. గొల్లపదము ప్రాసవిశ్రమస్థానములలో లేదు కాఁబట్టి "అల్లసవతి

కల్లాలబిడ్డలు" అని యుండి యుట్లు పరిణమించి యుండవచ్చును. ఇంత మాత్రము విచారింపక యేమో గొప్పయాధార మబ్బినట్లు రావు గారు క్రిందగిరగీసిచూపుట సరియైనది గాదు.

ఇంక నుచ్చావచకపోలకల్పనములు. అందు మొదటిది — "వల్లవుఁ డనఁగా గొల్లవాఁ డని మాత్రమే కాక వంటలవాఁడని యర్థము కూడఁ గలదు. పద్మనాయకులలో వల్లవాదిత్యా వల్లవత్రినేత్రా వల్లవచక్రవర్తి అనుబిరుదములు గలవారు వల్లవు లనియు వారు 77 గోత్రములలోనివా రనియు రావువంశీయచరిత్రమున నున్నది" అని.

పైచరిత్రమున వీరు చూపినట్లు వ్రాయఁబడలేదు. మఱేమన్న 77 గోత్రములవారిబిరుదములు వ్రాయునపుడు 67 వ దగు వల్లవుల గోత్రముక్రింద "వల్లవులవారివి వల్లవాదిత్యా వల్లవచక్రవర్తి వల్లవ త్రినేత్రా" అని మాత్రమే వ్రాయఁబడినది. పద్మనాయకులగోత్రములు గ్రామనామములను బట్టి యేర్పడిన వని వ్రాసితిని. వల్లవుల అను నొక గ్రామము హనుమకొండప్రాంతమున నుండఁ గలదు. కడపజిల్లా ప్రొద్దటూరునకుఁ దూర్పున 6 మైళ్లు దూరమునఁ గూడ వల్లవుల, లేక పల్లవుల యని యొక గ్రామము గలదు. "మఱి పల్లవులగోత్ర మరసి చూడ" అని పద్మనాయక చరిత్రమున నున్నది. అట్టిగ్రామవాసమున "ఏయూరనుండిన నాయూరిగోత్రంబు" అనుటచే వారి కాగోత్ర ముగలిగి వారాబిరుదములను వహించినవారు. రేచర్లగోత్రమువారు రేచర్లవిక్రమాదిత్య అని బిరుదము వహించినారు గదా! కాన రావుగా రూహించినది సరికాదు.

రెండవది—"పద్మనాయకులలోఁ గొందఱు గోసంగివైరితల గుండుగండా అనుబిరుదమును వహించినవారు గోసంగులనియే యూహింపవలసి యుండును" అని.

ఇదిసరికాదు. లోకములో నెవరికేని వైరులుగా నున్నవారు వారికి విజాతీయులుగాను మిత్త్రులుగా నున్నవారు వారికి సజాతీయులుగాను నుండవలసినట్లు నియమము లేదు. కురు పాండవులు భిన్నజాతీయులుగారు. గుహునితో విభీషణునితో సఖ్యము నొందిన శ్రీరాముండు తజ్జాతీయుండు గాఁడు. విషయానంతరరాజు శత్త్రువు వానియనంతరుఁడు మిత్త్రమని ప్రసిద్ధిగలదు. అందువలన స్వరాష్ట్రానంతరుఁడు భిన్నజాతీయుండు వానియనంతరుఁడు సజాతీయుఁడు నయియే యుండవలసి వచ్చును. కాన నానియమము లేదు. ఇట్లగునపుడు గోసంగులకు వైరులగువారికి వైరులైనపద్మనాయకులు గోసంగు లెట్లగుదురు? శత్రువులచేఁ బీడితులై యొకవేళ గోసంగులు శరణాగతులై యుండినచో వారలను గాపాడి యాబిరుదమును వీరు వహించి యుండిన నుండ వచ్చును గదా! అంతమాత్రమున వారల కాకులమువచ్చుచో "గోబ్రాహ్మణ వైరిమదాపహ" అని బిరుదమువహించినవారు పశుజాతిలో గూడఁ జేరవలసివచ్చును. కాన నీయూహ నిలువదు.

తరువాత "ఎన్నివిధములుగా నాలోచించినను బ్రహ్మనాయఁడా నానాజాతినాయకుల నొక్కచోటికిఁ జేర్చి రెడ్లతోఁ బ్రతిఘటించి పోరాడినవాఁడు. వానితరువాతనే పద్మనాయకులు కాకతీయులను గొల్చుచు గణపతిచక్రవర్తి రుద్రమదేవి ప్రతాపరుద్రచక్రవర్తి మొదలగువారి పాలనములో గొప్పపదవులను వహించి కాకతీయరాజ్యసంరక్షకులై యొప్పిరి" అని వ్రాసినారు.

పైదృష్టాంతములవలనఁ బద్మనాయకులు నానాజాతివారిని యేర్పడినట్లు తలంచి యిటులు వ్రాయుచున్నారు. ఇయ్యది వెనుక బహుభంగుల నిరస్తంబైనది కాఁబట్టి మరల వ్రాయుట యనావశ్యకంబు. నానాజాతులతోఁ గలిసి యున్నచో నొకబ్రహ్మనాయఁడా నింద్యుఁడగును గాని యందువలనఁ గులమువారెల్ల రెట్లు నింద్యులు

కాఁగల రనునాక్షేపము వచ్చునని "వానితరువాతనే పద్మనాయకులు కాకతీయులను గొలిచి" అని మొదలుగా వ్రాసినారు. ఇందువలన నాతనినింద్యత కులమువారి కందఱకుఁ గలదని వీరితాత్పర్యము.

ఇది యెల్ల స్వవచోవ్యాఘాతంబు. బ్రహ్మనాయునికిఁ బూర్వు లు పద్మనాయకులు గణపతికిఁ బూర్వులైన కాకతీయులను నితర రాజులను గొలిచి యున్నట్లు వీరే వ్రాసియున్నారు. 7 వ ప్రకరణ మంతయుఁ బల్నాటివీరచరిత్రము వ్రాసినారు. అందు బ్రహ్మనాయుని తండ్రి దొడ్డనాయఁడు హైహయుండగు ననుగురాజునొద్ద మంత్రియై ప్రసిద్ధి గన్నట్లు స్పష్టము కాఁగలదు. ఇదిగాక 6 ప్రకరణమున నామిరెడ్డి ప్రథమప్రతాపరుద్రునిసన్నిధిని బ్రసిద్ధి గన్నట్లు వ్రాసినారు. నామిరెడ్డిశాసనమున " యః ప్రఖ్యాతః పృథుభుజబలో రుద్రదేవస్య సైన్యే " ఇత్యాది వచనములు గూడ నీయర్థమును జాటుచున్నవి. వీరిమతమున గణపతికన్న బ్రహ్మనాయఁడు పూర్వుఁ డనుట తెల్లము. కాఁబట్టి బ్రహ్మనాయనికన్నఁ బూర్వుండగుదొడ్డనాయఁడు బ్రహ్మనాయునికి సమకాలికుఁ డగునామిరెడ్డి ప్రసిద్ధి గని యుండెననుట స్పష్టము. ఇంతే కాదు 6 ప్రకరణము 179 పేజీలో

" శ్రీమత్పద్మజ పాదపద్మయుగళా ల్లోకత్రయాభ్యర్చితా
దుద్భూతే విపులే కులే నరవరో భీమాభిధానోభవత్
యః కాంచీనగరీకవాటహరణం కృత్వా ప్రచండాహవ
క్రీడ శ్చోడనరాధిపస్య కృతవా న్మానద్రుమోన్మూలనమ్ "

అనుశ్లోకము వ్రాసి క్రింద " ఈశ్లోకమును బట్టి యితని (నామిరెడ్డి) పూర్వులు రాజకీయాధికార పదవులయందుండి యుద్ధములను జేసి ప్రసిద్ధి కెక్కినవా రనియే తలంపవలసి యున్నది " అని వ్రాసినారు. నామిరెడ్డితండ్రితాతముత్తాతలలో నీభీమరాజు లేఁడు. వీరివంశమున నేనాఁడో ప్రసిద్ధుఁడుగ నుండినవాఁడు.

ఇదిగాక రావువంశీయుచరిత్రములో 77 గోత్రములవారి బిరుదములు వ్రాయునపుడు 10 వ గోత్రము వారిబిరుదములలో "కాకతీప్రోల రాజరాజ్యధురంధరా" అనుబిరుదము వ్రాయఁబడినది. 46 పేజీలో అప్పారావుగారి వంశజులలో, బూర్వుఁడు బసవన్న అనురాజు ప్రతాపరుద్రునకై దారుపందలసంవత్సరములకుఁ బూర్వుఁడై నకరికాలచోడునివలన గౌరవింపఁబడినవాఁడని వ్రాయఁబడినది. రావుగారికీ రావు వంశీయుచరిత్రము కరబదరసదృశము. ఈవిషయము లన్ని తెలిసియుండియు స్వపక్షనిర్వాహమునకై మఱుఁగుపఱచి బ్రహ్మనాయనికిఁ దరువాతనే పద్మనాయకులు ప్రసిద్ధికి వచ్చిరని వ్రాయుట వింతగానున్నది. ఇందువలనఁ దరువాతిపేజీలో "పద్మనాయకులు బ్రహ్మనాయనికాలముననే ప్రఖ్యాతిగాంచి యుండిరి" అనునదియు దత్పూర్వంబు పద్మజులంశకులమున్న నామధేయులుగనుండిరని వీరియాశయము.

మూఁడవది.—"బిరుదునాయకురాలి రణరంగరాఘువత్రాణ సహస్రబాహు" అనుబిరుదమును వహించినవారు బ్రహ్మనాయనికాలములో నాయకత్వమును బొందిన వారనుటకు సందియము కలుగ రాదు" అని.

దీనియర్థ. మేమో మొదలు రావుగా రాలోచింపవలసి యుండును. పద్మజులు బ్రహ్మనాయనినాఁడు నానాజాతులలోనుండి వచ్చినవారే యని వీరియుద్దేశ్యము. ఇయ్యది బ్రహ్మనాయఁడే పద్మనాయకసృష్టికర్తయైయుండి తత్పూర్వము పద్మనాయకులున్నట్లు బోధించెడు శాసన గ్రంథాదులు రద్దుపడినచో నిర్వహించును. అది ఘటిల్లదు. కాన నంతకుఁ బూర్వము శాఖోపశాఖలుగా నున్న పద్మనాయకులు కొందఱు పల్నాటిలో నాయకురాలితో యుద్ధము చేసి యీబిరుదము నొందవచ్చును గదా! బ్రహ్మనాయనితాతయగు జేతినాయనికిఁ బల్నాటిజేతినాయఁడని రావుగారే నామకరణము చేసినారు. ఇదిగాక 285

పేజీలో "పద్మనాయకులు మొట్టమొదట రాష్ట్రకూటులకు రాజధానిగా నున్న మాన్యఖేటమున నుండుచు వచ్చి యారాజ్య మంతరించిన వెనుక ననేకులు పల్నాటికి వచ్చి చేరిరి" అని వ్రాసినారు. దీనిం బట్టి పల్నాటిసీమలో బ్రహ్మనాయునిచే సృజింపఁబడినాయకులకుఁ బూర్వ మనేకులు పద్మనాయకు లుండి రని తేటపడుచున్నది. అట్టి పద్మనాయకు లాయుద్ధమున నాయకురాలితోఁ బోరాడి యాబిరుదము నొందవచ్చును గదా! కాన నాబిరుదమును బట్టి వారు క్రొత్తనాయకు లనుటకు వీలు లేదు. వీరిపూర్వు లాయుద్ధమున నుండిరని మాత్రము దీనివలన నూహింపవచ్చును. ఇదిగాక బ్రహ్మనాయఁడు నాయకులను జేసి పద్మనాయకులలోఁ జేర్చెనని యెచ్చటను లేదు. కొందఱను వైష్ణవులను జేసి వారలతోఁ గలిసిభుజించె నన్నంతమాత్రమున వారెల్లరును 77 గోత్రముల పద్మనాయకులలోఁ జేరి రని చెప్పుటకుఁ గల యాధారం బెద్దియో యొక్కచోటనైనను రావుగారు వ్రాయక "బ్రహ్మనాయఁడే నానాజాతులలో నుండి" అని మొదలుగాఁ బలుమాటలు వ్రాయుట వింత యగుచున్నది. ఇందు "రెడ్లలోఁ బ్రకటించి" అనునది దత్తోత్తరం బైనది.

నాలవది.—"పద్మనాయకులలోఁ గొందఱు..."రెడ్డినాయకచాప్లా!" అని బిరుదము గలిగియుండుటచేత రెడ్లకుఁ బ్రబలవైరులుగా నుండి" రని.

అగుదురుగాక. అందువలనఁ బ్రకృతమున కుపయోగ మేమి? ఇదిగాక యీలేఖనము బ్రహ్మనాయఁడు రెడ్లతోఁ గలసి భుజించె నను దానికి 271 పేజీలో "చరిత్రమునందు రెడ్లకు కమ్మవారికి వెలమవారికి సంబంధములు గానంబడుచున్నవి" అనుదానికి విరుద్ధంబుగ నున్నది. బ్రహ్మనాయనికి రెడ్లతోఁ గొందఱితో మాత్రమే విరోధముండె నన్నచో నట్లుండినవిరోధము పద్మనాయకసామాన్యమునకుఁ

దెచ్చిపెట్టి రెడ్లకుఁ బ్రతిఘటించి కులముద్ధరించినా రని వ్రాయుట స్వోక్తివిరుద్ధము. దీని తరువాత « బ్రహ్మనాయనియన్న బాదన్న » అనునదిమొదలుకొని « పల్నాటికి వచ్చిచేరిరి " అనువఱకు వ్రాయఁబడినది వెనుక సవిస్తరముగ నిరసింపఁ బడెను.

అయిదవది—« కొండలు గిరిదుర్గముల కధిపతులై యన్నె లను పేరితో వ్యవహరింపఁబడుచు వచ్చిరి. వీరిలో ననేకులు మాతంగులు గోసంగులు నై యుండి రనియు వీరలకు నెఱమన్నెలు సురమన్నెలు అనునామములు గల వనియుఁ జెప్పుటకుఁగూడఁ గొన్నిదృష్టాంతముల వలన నవకాశము కలుగుచున్నది » అని.

ఇందుల కేమియు నాధారము నగపఱచినవారు కారు. అదృష్టాంతము లెవ్వియో బయలుపఱచినచో మహానిబంధములు శిలాశాసనములున్నగు ప్రమాణగణము పెనఁగులాడునపు డట్టిదృష్టాంతములు నిలుచునో నిలువవో చూడనగును. ఒక్కటియుఁ బ్రబలప్రమాణము లేక కేవలము పేరులేని చరిత్రములు పుక్కిటిపురాణములు కపోలకల్పితములు ప్రోవుచేసి యాచరిత్రము నల్లి చదువరులకు నిజ మని నమ్మకము గలుగునటులు చేసిన రావుగారి చాతుర్యమున కెంతయు నంతసింపఁదగి యున్నది. ఇట్లు స్వకపోలకల్పితములు ముగిసినవి.

ఇందువలన స్వసిద్ధాంతము స్థిరపడినట్లు తలంచి ముగింపు చెప్పుచున్నారు « పద్మనాయకుల జన్మకథన మెట్టిదైనను" అని.

« శబ్దవ్యుత్పత్తి యెటులుండినను, వది యెట్టులుండినను " అని మొదలుగా వ్రాయుటచేఁ దత్తత్కల్పనములందనాస్థసూచించిన ట్లిటను సూచించిరేమో ?

ఇట్లు పద్మనాయక సామాన్యచరిత్రము ముగించి స్వోద్దిష్టము తద్విశేషచరిత్రమును ‹ దామానాయఁడు ' అని యుపక్రమించి

వ్రాయుచున్నారు. చెవిరెడ్డికి ముగ్గురు పుత్త్రులున్నట్లు వ్రాసినతరువాత "పిల్లలమఱ్ఱి రేచర్ల బేతిరెడ్డియు పల్నాటివీరుఁడైన రేచర్ల బ్రహ్మనాయనితాత యగు బేతినాయఁడును చెవిరెడ్డి యని నామాంతరము గలపిల్లలమఱ్ఱిబేతాళనాయఁడే యని శ్రీవెలుగోటివారి వంశచరిత్రమునందు వక్కాణింపఁ బడిన హేతువులు పరస్పరవిరుద్ధములై పొందికలేక యున్నవని యీఅవప్రకరణమున సవిస్తరముగఁజర్చించి యున్నాను" అని వ్రాసినారు.

దీనిసమాధానము వెనుకప్రకరణమున వ్రాసియున్నాను. పైమూఁడునామము లొక్కపురుషునినే బోధించు ననుటకు వెలుగోటివారి వంశచరిత్రమున హేతువు లెవ్వియు వ్రాయలేదు. ఈవిషయములో వారికి సంశయములేదు కాఁబట్టి దీనిప్రస్తావమే వారెత్తలేదు. కావుగా రెండు హేతువులు వ్రాయఁబడిన వనియు నవి పరస్పరవిరుద్ధములుగ నున్నవనియు నందువలన నాగ్రంథకారుల యభిమతము సిద్ధింప దనియు వ్రాయుట "ఏష వంధ్యాసుతో యాతి" అనున్యాయము ననుసరించి యున్న దని 82 వ పేజీలో వ్రాసియున్నాను. అందువలన నీనామత్రయ మొకపురుషునినే బోధించు ననుట నిరపవాదము.

తరువాత "కాఁబట్టి యీబేతాళనాయఁడు రేచర్లవారికుటుంబములోఁ జేరిన మఱియొకనాయకుఁడో లేక వెలుగోటివారిపూర్వులు భ్రమచేత రేచర్లబేతినాయనినే యీతఁ డని తమవంశమునకు మూలపురుషునిగాఁ జేసికొనిరో యేమో నిర్ధారించుటకును పాలుపోక యున్నది" అని వ్రాసినారు.

ఇది క్రొత్తమాటగా నున్నది. ఇదివఱకు నాఅవప్రకరణము 182 వ పేజీలో "పిల్లలమఱ్ఱిశాసనములో నుదాహరింపఁ బడిన బేతిరెడ్డియే పైసంస్థానాధిపతుల మూలపురుషుఁడైన బేతాళనాయఁ

మని చూపించిన హేతువులు పరస్పరవిరుద్ధములై యుక్తికిని సత్యమునకును దూరములై యున్నవి " అనియు 183 వ పేజీలో « బేతిరెడ్డి వేంకటగిరి ... సంస్థానాధిపతులకు మూలపురుషుఁ డని చెప్పఁబడు బేతాళనాయఁడు కాఁ డని సహేతుకముగ నిరూపింపఁ బోవుచున్నాను " అనియు 191 పేజీలో « బేతిరెడ్డియే బేతాళనాయఁ డని హేత్వాభాసములతో సిద్ధాంతము చేసియున్నారు » అనియు వ్రాయుటచే బేతిరెడ్డియే బేతాళనాయఁడని చెప్పుట సరిగా దని వెల్లడి చేసినారు. దానినే యిచ్చట ఆఱవప్రకరణమునఁ జర్చించి యున్నాను అనుటచే స్మరింపఁ జేసియున్నారు.

ఇట్లగునపుడు, కాఁబట్టియనుదానికిఁ బై గ్రంథములోని హేతువులు పరస్పరవిరుద్ధము లని చర్చించితిని గాఁబట్టియేయనియర్థము చెప్ప వలసి యుండును. కావున బేతిరెడ్డియె బేతాళనాయఁ డని చెప్పుట సరిగాదనియే యుత్తరవాక్యము వ్రాయఁ దగియుండును. అటులు గాక « ఈ బేతాళనాయఁడు రేచర్లవారికుటుంబములోని మఱియొకనాయకుండో లేక వెలుగోటివారిపూర్వులు భ్రమచేత బేతినాయఁడే యాతఁ డని తమవంశమునకు మూలపురుషునిగాఁ జేసికొనిరో " అని వ్రాయుచున్నారు. ఈవాక్యమువలన చెవిరెడ్డి యనినామాంతరము గల బేతాళనాయఁడు వెలుగోటివారివంశమునకు మూలపురుషుఁడుగాఁడని రావుగారియభిప్రాయము తేటపడుచున్నది. ఇది యొకవేళ నపూర్వకల్పన మనుకొన్నను పూర్వవాక్యార్థమునకు నుత్తరవాక్యార్థమునకును « కాఁబట్టి » యని కార్యకారణభావము చెప్పుట యసంబద్ధం బగుచున్నది. ఆఱవప్రకరణమునఁ గాని యిచ్చట « పిల్లలమఱ్ఱి రేచర్లబేతిరెడ్డియు " అనువాక్యమునఁ గాని బేతాళనాయఁడు పైసంస్థానముల వారికి మూలపురుషుఁడు కాఁ డని వ్రాయలేదు కదా! అట్లిచ్చటను వ్రాయక పూర్వోత్తరవాక్యార్థములకు హేతుహేతు మద్భావమును

ప్రకాశింపఁజేయుచు “కాఁబట్టి” అని వ్రాయుట యసంబద్ధ మగును గదా!

ఇదిగాక యిచ్చట “బేతినాయనినే యీతఁ డని తమవంశము నకు మూలపురుషునిగాఁ జేసికొనిరో” అనువాక్యముచేత వీరిమూల పురుషుఁడు బేతినాయఁ డైనట్లును వెలుగోటివారిపూర్వు లాయననే బేతాళనాయునిఁగా భ్రమించినట్లును దాత్పర్య మగుచున్నది. ఇది యత్యంతవిరుద్ధముగా నున్నది. పైవాక్యమున “పల్నాటిబేతినాయఁ డును బేతాళనాయఁడే యని” వ్రాయుటచే బేతినాయఁడు బ్రహ్మ నాయనితాత యనియు నాతండు వీరిమూలపురుషుఁ డెప్పటికిని గాఁ డనియు వ్రాసినారు. ఆఱవప్రకరణము 191 పేజీలోఁ గూడ నీయర్థ మునే ప్రకటించినారు. ఇట్లగునపుడు “బేతినాయనినే యీతఁ డని” అని వ్రాయుట చింత్యముగ నున్నది. ఈబేతినాయఁడు మఱి యొకబేతినాయఁడో, లేక యేమియో వ్రాయఁదలంచి భ్రమచేత నిటులువ్రాసిరో యెన్నివిధముల నాలోచించినను బాలుపోకయున్నది.

తరువాత “బేతాళనాయని మూవురుపుత్త్రులయొక్క చరిత్ర ముగూడ సందర్భానుసారముగ రచియింపఁ బడి యుండలేదు. వీరిని గూర్చినశాసన మొక్కటియు నింతవఱకుఁ గానిపింపలేదు. వీరిచరిత్రము నకాధార మంతయుఁ బైవారు ప్రకటించినగ్రంథములే యైయున్నవి.” అని వ్రాసినారు.

ఆఱవప్రకరణము ముగించునపుడు వీరిచరిత్రము వ్రాయుట ప్రసంగసంగతిలబ్ధమై యుండఁగా వదలిపెట్టి, యిటఁ బద్మనాయక సామాన్యచరిత్రము ముగించునపుడు సంగతి యెద్దియు లేక దామా నాయకాదులచరిత్రము తాము వ్రాయుటయే సందర్భానుసారముగ రచి యింపఁబడక యున్నది కాని వంశచరిత్రమున దామానాయకాదిచరి

త్రము సందర్భానుసారముగ రచియింపఁబడక యుండలేదు. మఱియుఁ బైవారల చరిత్రము సందర్భానుసారముగ రచియింపఁబడలే టకు శాసనములు లేకుండుటయుఁ బైవారిగ్రంథములే యాధారము లగుటయు హేతువులుగా రావుగారు తలంచిన ట్లేర్పడినది. దీనిని విమర్శింతము. శాసనములు లేకపోవుట చరిత్ర మసందర్భమనుటకుఁ గారణముగాదు. అట్లెచ్చటను బ్రసిద్ధిలేదు. మహాకవిప్రణీతము లయి లోకప్రసిద్ధి గన్న చరిత్రములెన్నియో శాసనములు లేకున్నను సందర్భవంతములై యాదరింపఁ బడుచున్నవి. శాసనానుదాహృతము లసందర్భములన్నచోఁ బల్నాటివీరచరిత్రము మున్నగునవి యెన్నియో మూలఁ బడవలసి వచ్చును.

ఇఁక సందర్భానుసారముగ ననుదానికిఁ బ్రమాణానుసారముగ అని యర్థము. అందువలనఁ బైవారిచరిత్రము ప్రమాణానుసారముగ రచియింపఁ బడలే దని తాత్పర్య మన్నచో నాశబ్ద మాయర్థమును బోధించు ననుటకుఁ గోశాది ప్రమాణము లేదు.

ఇఁక వీరిచరిత్రమున కాధార మంతయుఁ బైవారు ప్రకటించిన గ్రంథములే యనునదియు వీరిచరిత్రము సందర్భానుసారముగ రచియింపఁ బడలే దనుటకుఁ గారణము కాదు. ఇదిగాక పైవారు ప్రకటించినగ్రంథములే యనునది స్వోక్తివిరుద్ధము. వీరు ప్రకటించినగ్రంథములే యనుటవలనఁ దదితరగ్రంథములు లేవని యర్థము కాఁగలదు. ఈరావుగారు పంద్రెండవప్రకరణమునఁ బ్రసాదాదిత్యనాయనియు రుద్రనాయనియుఁ జరిత్రమును వ్రాసియున్నారు. పైవారిగ్రంథములలో నయ్యది వ్రాయఁ బడలేదు. అందువలన వీరలచరిత్రమును దెలిపెడు చరిత్రము లింకఁ గొన్ని యున్నట్లు తేటపడుచున్నది. అట్లగుచో «వీరిచరిత్రమున కాధార మంతయు పైవారు ప్రకటించినగ్రంథములేయై యున్నవి» అని వ్రాయుట తద్విరుద్ధం బగు

చున్నది. మఱియు «పైవారు ప్రకటించినగ్రంథములే» అను లేఖనమువలన నందవిశ్వాసము సూచింపఁబడుచున్నది. పరులు ప్రకటించినగ్రంథములే ప్రమాణము లని నియమ మున్నచోఁ గృష్ణదేవరాయఁడు దాసీపుత్త్రుఁడు కాఁడని సాధించునపుడు వారు ప్రకటించిన గ్రంథములనే ప్రమాణములనుగా నెత్తికొని రావుగారు చేసిన సిద్ధాంత మడుగు వట్టును. కానఁ బైవారు ప్రకటించినా రని యవిశ్వాసము సూచింపఁ దగదు.

దామానాయఁడు ఖడ్గనారాయణాది బిరుదములు వహించి యుండె ననుటకు «చటులఖడ్గాఖడ్గి సమరప్రవీణుఁడై» అను ప్రమాణమును వ్రాసి «ఇట్టిబిరుదముల నాకాలమున ననేకులు వహించుట యాచార మై యుండెను» అనివ్రాసినారు. ఇది దామానాయనిచరిత్రము సందర్భానుసారముగఁ గూర్పఁ బడలే దనుటకు హేతువు గాదు. ఇట్టిబిరుదములు ననేకులు వహించుటవలన దామానాయనిబిరుదవహన మయథార్థ మని యేర్పడను. వారు వహించుట వలన వీరికి గౌరవక్షతియు లేదు. అక్కాలమున నీ బిరుదములను దామానాయఁ డొక్కండే వహించుచుండె నని పైగ్రంథములలో వ్రాయఁబడ లేదు.

«ఇంతకన్న వీరిచరిత్రము వ్రాయఁ బడలేదు" అని వ్రాసినారు. ఇది దామానాయనిచరిత్ర మసందర్భ మనుటకు హేతువు కాదు. వారిచరిత్రము కవులకుఁ బూర్తిగఁ దెలియకయుండి యిటులు వ్రాసియున్నారు. ఈవిషయము స్థలాంతరమున వివరించి యున్నాను.

ఇఁకఁ బ్రసాదాదిత్యనాయని గూర్చి వ్రాయుచున్నారు.—
«జేతినాయని పుత్త్రులలో సీతఁడు ప్రసిద్ధుఁడుగాఁ జెప్పఁ బడియెను... గణపతివలనఁ బ్రత్యుత్థానార్ధాసనాదులను బడయు లగు 76 గోత్రము

లనాయకులచేఁ బ్రణామము పెట్టించుకొనునట్టి మర్యాదను గాలిపిం జేర మనుబిరుదాభరణమును కాకతిరాజపూజిత అనుబిరుదమును శ్వేతచ్ఛత్రధ్వజములను బొందెను అని వ్రాయఁబడియున్నది గాని శత్రులెవ్వరో యెవ్వరితో వీరు పోరాడిరో తెలిపి యుండలేదు ... ఇంతటిమహాశూరు లనేకు లాతనికొలువుకూటములో నుండఁగా నెల్లరకు నవమానకరముగా నర్ధాసన మిచ్చి వారలచే మ్రొక్కించుఁ జేసె ననుట నిరాధారమై పరిహాసాస్పదముగ నున్నది." అని.

శత్రు లెవ్వరో వీ రెవ్వరితోఁ బోరాడిరో తెలిపి యుండక పోయినంతమాత్రమునఁ జరిత్ర మసందర్భముగఁ గూర్పఁ బడిన దని వ్రాయ వలను లేదు. పూర్వాపూర్వచరిత్రములనుబట్టి సామాన్యాకారముగ నట్లువ్రాయుట సంప్రదాయాగతము. 308 పేజీలోఁ దాము "ఇట్లు మాండలికరాజులు గొందఱు చక్రవర్తినియెడఁ గల భయముచే మిన్నకుండినను రాజద్రోహులై దేవగిరి ప్రభువు లైన యాదవులతోడఁ గుట్రలు చేసి తుదకు యాదవులు దండెత్తి వచ్చునటులు చేసిరి" అని రావుగారు వ్రాసినారు. అదిగూడ నసందర్భమే కావలసి వచ్చును. అందును మాండలికరాజు లెవరో రాజద్రోహు లెవరో వ్రాయలేదుకదా! కాన నిదిచరిత్ర మసందర్భ మనుటకుఁ గారణము కాదు.

"ఇతనిపరాక్రమమునుమెచ్చి యాగణపతి గౌరవించి యుండును గాని యితనివంటిమహాశూరు లనేకు లాతనికొలువులో...పరిహాసాస్పదముగ నున్నది" అని వ్రాసినారు. అసందర్భమనుట కిదియే ముఖ్య నిదర్శనము.

కావున నిది విమర్శింపఁదగియున్నది. రావుగారి కిచ్చట గౌరవ పదార్థమే తెలియలేదు. ప్రత్యుత్థానార్ధాసనాదికమే కదా యిచ్చట

గౌరవపదార్థము. తొలుత యుద్ధప్రోత్సాహకాలమున గణపతిదేవుఁడు గెలిచివచ్చినవారిని బ్రత్యుత్థానార్ధాసనాదులచే గౌరవింతు ననియే కదా చెప్పినవాఁడు. ఉపక్రమమున నట్లు చెప్పి గెల్చివచ్చినతరువాత మఱియొకవిధ మయినగౌరవ మొనరించినచో నదిగౌరవమని యెవ్వరు నెంచరు. ఇంకను జక్రవర్తి తొలుతఁ దాను సెలవిచ్చిన గౌరవము న కర్హత లేదనియో మఱియేమనియో యెంచి ప్రతిజ్ఞాతగౌరవమును జేయక సామాన్యగౌరవము నొనరించె నని యనుకొందురు. అది ప్రసాదాదిత్యనాయని కవమానకరముగఁ గూడ నుండును. చక్రవర్తి సత్యసంధతయు లోపించును. దీనంజేసి యితరు లిట్టిఘోరరణప్రసక్తి యందుఁ జక్రవర్తిప్రోత్సాహ వాక్యములందు సంపూర్ణవిశ్వాసము లేక వెనుదీయుదురు. అందువలన వారిసామ్రాజ్యమునకుఁ గీడు మూఁడును. ఇట్లు బహూపప్లవములు సంఘటిల్లును. తొలుత గణపతిదేవుఁడు చికీర్షితగౌరవస్వరూపమును బ్రకటింపక యుండినచో వీరియూహ కొంతవఱకు నిగ్గును. ప్రకటించియుండుటచే నది కొనసాగక పోవుటయే కాక «గౌరవించి యుండును గాని యందఱకు నవమానకరముగ నర్ధాసనాదు లిచ్చునా?” అని వ్రాయుట యవిచారసిద్ధ మగుచున్నది. కాఁబట్టి యర్ధాసనాదిసత్కారము చేసెననుట పరిహాసాస్పద మన్నమాటయే పరిహాసాస్పదంబు. రాజసభలలోఁ బండితులప్రసంగములందును మల్లులయుద్ధములందును శత్రురాజుల పోరాటములందును బ్రోత్సాహమునకై పణముల నుంచుటయు గౌరవవిశేషప్రదాన ప్రతిజ్ఞలు సేయుటయు మున్నగునవి యిప్పటికిని బ్రసిద్ధములై యున్నవి, అందువలన నితరుల కవమాన మని యెంచరాదు. ఇంగ్లాండులో లార్డులాబర్ట్సు బోయరుయుద్ధమున జయించి వచ్చినపుడు చక్రవర్తి జరపినగౌరవము లోకవిదితము. అయ్యది యచ్చటివారి కెల్ల నవమానకర మని యిదివఱకు నెవ్వరు నెంచినవారు కారు.

ఇఁక «నిరాధారమై పరిహాసాస్పదముగ నున్నది» అనునది విమర్శింపఁ బడును. ఆధారములన నెవ్వి? గ్రంథములా? శాసనములా? గ్రంథము లన్నచోఁ బద్మనాయకచరిత్రాదులు పుష్కలముగఁ గలవు. శాసనము లన్నచో నవిలేకయున్న నెన్నియో ప్రసిద్ధకవినిబంధములుమూలఁబడును. యెవ్వియెట్లైనను శాసనములే కావలయుననియున్నచో యత్కింతము. అనపోతానాయునియొక్క అయ్యనవ్రోలిశాసనమున

«తస్య గోత్రా ణ్యనేకాని ప్రసిద్ధా న్యాంధ్రమండలే
రేచర్లగోత్రం తే ష్వేకం కాకతీయనృపార్చితమ్ ''

అని వ్రాయఁబడిన కాకతీయనృపార్చిత మ్మనునది కాకతిరాజపూజిత అనుబిరుదమునకు మాఱుగా శ్లోకమునఁ జేర్పఁబడినది. ఇందు 77 గోత్రముల వెలమలలో రేచర్లగోత్రము పూజింపఁబడిన దనఁగాఁ కైబ్రసాదాదిత్యునిచరిత్రమే కదా విషయ మగుచున్నది. కాన నీశాసనము పైచరిత్రమున కాధార మని యెంచఁదగి యున్నది. ప్రసాదాదిత్యనాయఁడే యీబిరుదము నార్జించినాఁడా? యని యొకవేళ నందురేమో. ఎఱ్ఱక్కశాసనమున చెవిరెడ్డి బిరుదములలో నిది లేక పోవుటయు ననపోతానాయని యయ్యనవ్రోలుశాసనములో సోమకులపరశురామాదిస్వకీయబిరుదములనడుమ వ్రాయక వంశబిరుదముగా వ్రాయుటయు వంశచరిత్రములలోఁ బ్రసాదాదిత్యనాయఁ డార్జించినట్లు వ్రాయుటయు మున్నగువానిచే నాతండే యీబిరుదము నార్జించినవాఁడని యొప్పవలసి యున్నది. కాన నీయాక్షేపము రాదు.

ఇదియే ప్రత్యుత్థానాది సకలగౌరవమునకు బోధకము. గణపతివలన శ్వేతచ్ఛత్రధ్వజముల నీతఁ డార్జించినాఁడు కావుననే యీకుటుంబమువారు వెలిగోటుగు రాయవిభుఁ డను బిరుదమును వహించుచున్నారు.

ఇదియే మాచెర్లలో వెలుగోటితిమ్మానాయనిభార్య లింగాంబిక దాన శాసనమున « శ్వేతచ్ఛత్రాధీశ్వర గోచర్లగోత్ర పవిత్రులైన '' అని వ్రాయఁబడినది. ఇట్లు కాకతీరాజపూజిత శ్వేతచ్ఛత్రాధీశ్వర అనుబిరుదము లకు శాసనప్రమాణములు చూపఁబడెను. ఈశ్వేతచ్ఛత్రబిరుదవిషయము వెలుగోటివారివంశచరిత్రమున 23—24 తరములవారిచరిత్రములలోఁ జూడఁదగి యున్నది. 76 గోత్రములవారు వీరికి మ్రొక్కులిడుట ప్రసాదాదిత్యుఁ డార్జించినది మొదలిప్పటివఱకు వీరి కుటుంబమర్యాదగా నుండిన దను విషయము 24 తరమువారి చరిత్రమునఁ దెలియనగు. అందు బంగారుయాచమనాయనిగారి పట్టాభిషేక కాలమునఁ గాళహస్తి ప్రభునైనబహాదర్ వేంకటప్పనాయఁడుగారు మొదలగు 76 గోత్రములవారు గణపతి యొసంగినకులమర్యాదప్రకారము బంగారుయాచమనాయనిగారికి మ్రొక్కులిడి నిలిచి యుండిరనియు నపుడు బహాదరు వేంకటప్పనాయఁడుగారికి మాత్రము పట్టాభిషేకమండపమున నాగ్నేయభాగమునఁ గూర్చుండుమర్యాద నిచ్చిరనియుఁ బరంపరగా వంశచరిత్రములందు వ్రాయఁబడుచున్నది. ఇట్లు వంశావళులయందును జరిత్రగ్రంథములందును శిలాశాసనములందును గానవచ్చుచున్నప్రసాదాదిత్యనాయని గౌరవవృత్తాంతము నిరాధారమై పరిహాసాస్పద మని రావుగారువ్రాయుటయే నిరాధారమై పరిహాసాస్పద మగుచున్నది.

« సీ. ఏపున నోర్గల్లు నేలురుద్రునిచేత
నందెయుఁ బెండెంబు నందినాఁడు.

అనుపద్యము నెత్తి « అందెయుఁ బెండెంబు గణపతిదేవునివలనఁ బొందెనని పైని చెప్పినదానికి విరుద్ధముగ రుద్రదేవివలనఁ బొందెనని చెప్పఁబడినది » అని వ్రాసినారు.

పైని గణపతి యందియుఁ బెండెంబు నొసంగె నని వ్రాయఁబడలేదు. « కాలిపెండేర మనుబిరుదాభరణమును " అనుదానికే యీయర్థ మన్నచో దాని కాయర్థము కాదు. అగు నని యనుకొన్నను రుద్రదేవివలన బిరుదముల నొందుట పై బిరుదముల కెట్లు విరుద్ధము. ఒకతూరి బహుమతిగా నొకరిచే నొసంగఁబడినయది మఱియొకరిచేతఁగాని వారిచేతనేగాని మరల నొసంగఁబడుట విరుద్ధం బెట్లగునో తోఁపదు. రుద్రదేవి గణపతిదేవుఁ డిచ్చినదానికన్న వేఱువిధమై యతిశయమైన యందె నిచ్చి యుండిన నుండవచ్చును గదా !

ఒకవేళ నీప్రసాదాదిత్యుఁడు గణపతికాలముననే యున్నవాఁ డైనచో నవు డిది విరుద్ధం బగును. అట్లు కాక యీతండు రుద్రదేవి కాలమునఁ గూడ నున్నవాఁడు. ఈవిషయము రావుగారు గూడ వ్రాసియున్నారు. కావున వారియాక్షేపమున కవకాశము లేదు.

« వెలుగోటివారివంశచరిత్రమునందు గణపతిచక్రవర్తిచేతనర్ధాసనమును బొంది 76 పద్మనాయకులచేతఁ బ్రణామంబులు పొందె నని చెప్పియుండఁగా రావువంశీయులచరిత్రములో

« సీ. భూరిజయుం డయి యోరుగంటికి రాఁగ
రుద్రమూర్తి ప్రతాపరుద్రవిభుఁడు
ఎదురుగా వచ్చియు హితుఁడవు నీ వంచు
ఘనతఁ బ్రసాదిత్యుఁ గౌఁగిలించి

అని చెప్పఁబడి యుండుటచేత రుద్రవిభుఁ డనఁగా రుద్రదేవి యని యర్థము చేసికొనవలసినపక్షమున రుద్రదేవి యంతటిచక్రవర్తిని యెదురుగా వచ్చి ప్రసాదాదిత్యుని గౌఁగిలించుకొన్న దని చెప్పవలసి వచ్చును గదా! అది యెంతయసహ్యాకరముగ నుండఁగలదో వేఱుగఁ జెప్ప నక్కఱ లేదు " అని వ్రాసినారు.

ఈపద్యములో రుద్రదేవినిబోధించుపద మున్నచో నసహ్యార్థ మగు ననుట తగును. అది లేదు. “ప్రతాపరుద్రవిభుఁడు” అనునది రుద్రదేవిని బోధింపదు. వెనుకటిపద్యమున “ ఏపున నోర్గల్లు నేలు రుద్రునిచేత ” అని రుద్రపదము మాత్రమే యుండుటను బట్టియు ప్రసాదాదిత్యుండు ప్రతాపరుద్రద్వయకాలమున లేక రుద్రదేవికాలమున నుండుటను బట్టియు రుద్రదేవియందు రుద్రుఁ డనుప్రయోగము ప్రసిద్ధ మగుటనుబట్టియు నారుద్రపదము రుద్రదేవీబోధకమని వ్రాయఁబడి యుండెను. అందువలన నిట వారు చూపినయసహ్యార్థప్రసక్తి లేదు. ప్రాచీనులు కాలవిచారము చేయక యిట్లు వ్రాసియుందురని యెంచి వెలుగోటివారి వంశచరిత్రకారు లాసీసము నెత్తికొన్నవారు కారు. వారు పిల్లలమఱ్ఱిబేతిరెడ్డి 1208 సంవత్సరమున గణపతిరాజ్య ప్రారంభకాలమునను దత్పుత్త్రులగుప్రసాదాదిత్యాదులు తద్రాజ్య మధ్యకాలమునను రుద్రాంబికారాజ్యకాలములోఁ గొంతవఱకును నుండినవారని సిద్ధాంతముఁ జేసియున్నారు. తద్గ్రంథోపోద్ఘాతము 43 వ పేజీలో నీవిషయము తెలియనగు. ఇట్లు వారు నిర్ణయించి యుండఁగా “వెలుగోటివారి వంశచరిత్రకారు లాప్రతాపరుద్రునికి బదులు గణపతిదేవుఁడని మార్చిరి. అట్టిమార్పు చేయుటకుఁ బ్రమాణ మేమియుఁ జూపినవారు కారు. కనుకఁ బ్రసాదాదిత్యనాయఁడు మొదటిప్రతాపరుద్రునికాలమున నుండెనో రుద్రదేవికాలమున నుండెనో యెవ్వరికిని దెలియదు.” అని రావుగారు వ్రాయుట యవిచారమూలమని యేర్పడుచున్నది. వారు పైయుపోద్ఘాతమునఁ బ్రసాదాదిత్యుఁడు గణపతిరుద్రాంబికలకాలములలో నుండెననియు నందుకుఁ బేతినాయనికాలమును బోధించు నెల్లూరు శాసనము చరిత్రములు ప్రమాణము లనియు స్పష్టముగ వ్రాసియుండఁగాఁ బ్రమాణ మేమియుఁ జూపినవారు కారనియు నెవ్వరికిని దెలియ దనియు వ్రాయుట యంతగాక యిఁక నేమి యగును?

ఇదిగాక "అది కాలనిర్ణయమున కడ్డము వచ్చు నని వెలుగోటివారివంశచరిత్రకారులు" అని వ్రాయుటచే వారికిఁ గాలనిర్ణయప్రబలప్రమాణ మెద్దియో దొరకియుండి యది యడ్డము వచ్చునని ప్రతాపరుద్రపదము ప్రథమప్రతాపరుద్రపరము కాదని వారు తలంచియుండినట్లు రావుగారే వివరించియు "నెవ్వరికిని దెలియ" దని వ్రాయుట వింతగా నున్నది. తెలియకుండినచోఁ బ్రతాపరుద్రునకు బదులుగా గణపతిదేవు నేలమార్తురు?

ఇదిగాక తర్వాతిగ్రంథములో «గణపతిదేవుఁడు పాండ్యులతోఁ జేసినయుద్ధములో నితఁడు నీతనితమ్ముఁడు రుద్రనాయఁడు» అని మొదలుగా వ్రాయుటచేతను రుద్రాంబికాకాలములో నితఁ డుండినట్లు వ్రాయుట చేతను బ్రసాదాదిత్యుఁడు గణపతిరుద్రాంబికలకాలములలో నుండె నని రావుగారికిఁ దెలిసి యున్నట్లే కదా! వెలుగోటివారి వంశచరిత్రకారులకుఁ దెలిసియున్నట్లిదివఱకే స్పష్టము. ఇట్లుండ నెవరికిఁ దెలియ దనువ్రాఁత మిక్కిలి యవిచారమూలమని తేటపడక పోదు. ఇంతకుఁ బై చరిత్రకారు లీపద్యము నెత్తికొనక యేయుండ నిదంతయు నకాండతాండవముతక్క వేఱు కాదు.

ఇఁక రుద్రనాయనిఁ గూర్చి వ్రాయుచున్నారు. «రుద్రనాయఁడు ప్రసిద్ధుఁడైనవీరశిఖామణియై యుండవలయును. ఇతనికి రాయపితామహాంక మనుబిరుదము ... పాండ్యగజకేసరి కాకతిరాజ్యప్రతిష్ఠాపనాచార్య బిరుదములు కలవని యీక్రిందిపద్యములోఁ జెప్పఁబడినది. "వాలనివిక్రమస్ఫురణ...మెచ్చగ నే." కాకతిరాజ్యప్రతిష్ఠాపనాచార్యులైనవా రొకరుద్రనాయఁడు మాత్రమే కాక యనేకులు గలరు» అని.

ఇట రాయపితామహాంక మనుబిరుదము అని వ్రాసినరావుగారి కంకపదము గూడ బిరుదఘటక మని బోధపడినయట్లున్నది.

ఈబిరుదము గలవారలనేకు లున్నా రనుదానికి వెనుక దామానాయని ప్రస్తావమున సరియైన సమాధానము వ్రాయఁబడియెను. మఱియు "పద్మనాయకవీరు లనేకులు గణపతిచక్రవర్తికి విశ్వాసపాత్రులై భృత్యులుగనుండి యుద్ధములం దాఱితేఱి రణశూరులై కాకతిరాజ్య ప్రతిష్ఠాపకు లన్నఖ్యాతిని సంపాదించి రనుటకు సందియము లేదుగాని తక్కిన శాఖలలోని మహావీరులైన సైన్యాధిపతులకంటె వీరే యగ్రగణ్యు లని కాకతీయచక్రవర్తు లందఱను విడిచి పెట్టి వీరలకే యర్ధాసనములిచ్చి సన్మానించి రనుట యెంతమాత్రము విశ్వసింపఁ దగినదిగాదు" అని వ్రాసినదియు దీనిచేతనే దత్తోత్తరంబు గాకపోదు.

ఇదిగాక ప్రసాదాదిత్యనాయని చరితము సీమూపురియం దన్వయించి వ్రాయుట కొంత చూచినను గారణము గానరాదు. గణపతి యర్ధాసనమిచ్చి సన్మానించుట యాతనినే కదా! తక్కినయిద్దఱ నట్లు గణపతి గౌరవించె నని యిదివఱకుఁ జరిత్రకారు లెవ్వరును వ్రాయలేదు. పై పద్యములలో వీరలను గణపతి గౌరవించినట్లే లేదు. చర్వితచర్వణప్రాయంబై నిస్సారమగు తక్కిన కోలాహలం బంతయు వెనుక వ్రాయఁబడిన గ్రంథముచేతనే నిరస్తంబగుటచే నింతట విరమించుచున్నాఁడను.

శ్లో. "ప్రసభం పరకల్పితాసదర్థ
ప్రకటాహంకృతిమార్జనైకదీక్షః
అయమస్తు ముదే సదా బుధానాం
కలితః కేవలమేవ కౌతుకేన"

ఇది పదియవ ప్రకరణముయొక్క విమర్శనము.

ఆక్షేపసమాధాన సంగ్రహము.

(1) ఆక్షేపము. వెలమశబ్దము వెల్లాళ్లశబ్దము మొదలగువానినుండి పుట్టును, నీరుగట్టెడువారు మున్నగు నీమలను బోధించును.

సమాధానము. ఆ శబ్ద మెన్నింటివలనఁ బుట్టినను నెన్నియర్థములను బోధించినను వర్మశబ్దభవమై పద్మనాయకబోధక మగుటకు బాధకము లేదు. 161—163

(2) ఆ. కమ్మవారివలె వెలమవారును మిశ్రజాతివారు. గొల్లజాతివారియుఁ బల్లెజాతివారియు సమ్మేళనమున వీరు పుట్టినారు.

స. దీనికిఁ బ్రమాణములు చూపినవారుకారు. పేరులేనిచరిత్రములు మహాకవిగ్రంథశాసనములకు నుద్దియై నిలువఁజాలవు. 163—173

(3) ఆ. పల్లవులు రెడ్లకు విరోధులై సర్వాంతనామము గలవారని చెప్పఁబడి యుండుటచేత వారే యీపద్మనాయకులు. వీరును రెడ్లకు విరోధు లయి వర్మశబ్దభవ మగువెలమశబ్దము వహించుచున్నారు.

స. ఈప్రత్యభిజ్ఞ నిరాధారంబై నిలువంజాలదు. 173—176

(4) ఆ. టేకిశాసనములో వెలమనూర్లు అని తెలికతెగలో నొకతెగవారుండి రని చెప్పుటచే వెలమలు వారిలోను జేరియున్నారు.

స. వెలమనూర్లు అనుశబ్దములో నున్న వెలమ అనునక్షర సామ్యమునుబట్టి యందుఁ గూడ వెలమ లున్నారని యెంచుట సరిగాదు. వెనుక వెలమపదము వర్మశబ్దమునుండియు వెల్లాళ్లశబ్దమునుండియు నిష్పన్న మైన దని వ్రాసిన దసంగతం బగును. 176—178

(5) ఆ. పద్మనాయకులు కేవలము వెలమలలోనుండి పుట్టినవారుగాఁ గనఁబట్టరు. వెలుగోటివారి రావువారి వంశచరిత్రములలో నేకులమువా రనియుఁ జెప్పుటకు వీలులేక అని వ్రాయఁబడినది.

స. దీనియర్థము రావుగారికి బోధపడ లేదు. దీనిపూర్వోత్తర సందర్భములు చూడక యిట్లు వ్రాసినారు. 178—181

(6) ఆ. రావువంశీయచరిత్రకారునకుఁ గూడ సంశయముతోఁచి స్పష్టముగఁ జెప్పఁజాలక అనుమానింపఁ బడుదురు అని వ్రాసి యున్నాఁడు.

స. దీనియర్థము రావుగారికి బొత్తిగఁ దెలియలేదు. తెలిసి యున్న నిట ననుమానపదము సంశయార్థకమని యెంచరు. 181—198

(7) ఆ. పద్మనాయకచరిత్రములోనిపద్యములవలన నీపద్మనాయకులు పలుతెగలలో నుండి యేర్పడినవా రని స్పష్టపడఁ గలదు.

స. ఆపద్యములు పద్మనాయకులనిందకై ప్రవర్తించినవి కావు. కొండవీటిదండకవిలెలో వెలమలు నీచకులమువా రని యారెడ్లు వ్రాయించినందునకు వారే నీచకులమువారని చెప్పుటకై ప్రవర్తించినవి. 198—205

(8) ఆ. పద్మనాయకచరిత్రకారుఁడు వీరికులము పవిత్ర మని తరువాతిగ్రంథమున వ్రాయుట స్వవచో వ్యాహతము.

స. వాస్తవమగు పైసమన్వయమును బట్టి వ్యాహతిదోషము కాదు. ప్రబలప్రమాణసంవాదముచే నిదియే గ్రాహ్యము. 205—208

(9) ఆ. విష్ణుపాదమునందు జనించుటచేత వీరికిఁ బద్మజులనియుఁ బద్మనాయకులనియు పేరువచ్చిన దనుటతగదు. తక్కినశూద్రులయం దాపదములేదు.

స. పద్మజశబ్దము యోగరూఢము. పద్మనాయకశబ్దార్థ మిటులఁ జెప్పలేదు. పద్ముఁడు నాయకుఁడుగలవా రని తదర్థము. 208—212

(10) ఆ. ఎంతమందబుద్ధు లైనను పద్మనాయకకుల మన్నతోడనే పద్ముఁడు నాయకుఁడుగాఁ గలనానాజాతిసమూహ మని యర్థము కాఁబోదు.

స. కులపదమునకర్థము వీరు పరిశీలించినవారుకారు. 212—214

(11) ఆ. పద్మనాయకులలో సుప్రసిద్ధులైనరేచర్లవారు చతుర్థకులజుల మని చెప్పుకొనియుండఁగా వెలుగోటివారు రావువారు క్షత్రియులమని చెప్పుకొన్నారు.

స. పైవారు శూద్రులలో నత్యుత్తముల మనియే వ్రాయించినారు. తమపూర్వు లేనాఁడో క్షత్రియులుగా నుండి రని యూహించుట దీనికి విరుద్ధము కాదు. 214—216

(12) ఆ. కాకతివారితో సపంక్తిభోజనమువలనఁ దమకు గౌరవము గలిగిన దని పద్మనాయకులు చెప్పుకొనుటతగదు. వారు క్షత్రియులు కారు. చతుర్థులు.

స. రాజాధిరాజు లేకులమువారలైనను వారితోసపంక్తిభోజన మొక గౌరవము. కాకతివారు క్షత్రియులేకాని చతుర్థకుల సంభవులు కారు. 216—227

(13) ఆ. పద్మనాయక చరిత్రమున రెడ్డిసంతతికి మాఱొడ్డి అనుపద్యమునుబట్టి వీరు రెడ్లతోఁ గలహించి కులమును సంపాదించుకొన్నవారని తేటపడఁగలదు. బ్రహ్మనాయఁడు నిమ్నజాతివారితోఁ గలసి భుజించినాఁడు.

స. కొందఱు రెడ్లు మేము పద్మమవెలమల మని చెప్పుకొనుచుండఁ గాకతీశ్వరునొద్దఁ బద్మనాయకులు తామే పద్మవెలమలని తీర్మానము నొందినవిషయము గ్రంథకారుఁ డట్లు వర్ణించినాఁడు. బ్రహ్మనాయఁడు మతవ్యాప్తికై వారితోఁ గలిసి భుజించినాఁడు. 228—233

(13) ఆ. క్షత్రియులమని చెప్పుకొనెడి రాచవారును గొల్లసవతితల్లులబిడ్డలని చెప్పఁబడి యుండఁగా బద్మనాయకు లధికులమని చెప్పుకొనుట సరిగాదు.

స. వారట్లు చెప్పుకొన్నారని యితరు లెవ్వరు నధికులమని చెప్పుకొనఁగూడదా? పద్మనాయకులు శూద్రులలో నధికులమని చెప్పుకొన్నారు. హైహయులకన్న నధికుల మని చెప్పుకొనలేదు. 233—235

(14) ఆ. పద్మనాయకులలో వల్లవాదిత్యా, వల్లవత్రినేత్రా అనుబిరుదములు కలవారు వల్లవులు. గోసంగివైరితలగుండుగండా అనుబిరుదము గలవారు గోసంగులు. రెడ్డినాయకచ్ఛావళ్లా అనుబిరుదము గలవారు రెడ్లకుఁ బ్రబలవైరులు. వీరిలో ననేకులు మాతంగులు గోసంగులు నెఱుపున్నెలు సుఱుపున్నెలు గలరు.

స. ఇది స్వకపోలకల్పితమే కాని వేఱుగాదు. 235—240

(15) ఆ. దామానాయక ప్రభృతులచరిత్రములు సందర్భానుసారముగ రచియింపఁ బడలేదు. వీరలనుగూర్చి శాసనాదిప్రమాణములు లేవు. పైవారు ప్రకటించిన గ్రంథములే యాధారములుగా నున్నవి.

స. వీరివిషయము మాఱవప్రకరణమున వ్రాయఁదగి యుండఁగా తావుగా రిటఁ దెచ్చి వ్రాయుటయే యసందర్భము గాని పైవారిచరిత్రము లసందర్భములు గావు. శాసనములు లేనిచరిత్రము లప్రమాణము లన్నచోఁ బల్నాటివీరచరిత్రాదు లడుగుఁ బట్టును. వారు ప్రకటించినశాసనగ్రంథాదు లవిశ్వసనీయము లన్నచోఁ గృష్ణరాయఁడు క్షత్రియుఁ డని తాము చేసినసిద్ధాంతము మూలఁబడును. 240—253

ఇది యాక్షేపసమాధానసంగ్రహము.

మంత్రతంత్రములు:— మంత్రరత్నాకరములు, మళయాళమంత్రములు, సమ్మోహన శాస్త్రము, సకలమంత్రోపాసనక్రమము వగైరా.

వేదాంతములు:— సీతారామాంజనేయ సంవాదము, శుష్క వేదాంత తమోభాస్కరము, బ్రహ్మవిద్య, కైవల్యనవనీతము, భగవద్గీత, ముముక్షుజనకల్పము, భంవాలుసేన్ దాసు తత్వములు, వేమనపద్యములు, శివగీత, సుజ్ఞానరత్నావళి వగైరా.

ఉపనిషత్తులు:— కొలది రకములు.

సంస్కృతకావ్యములు, నాటకములు:— నీతిశాస్త్రములు, భర్తృహరి సుభాషితము, రఘువంశము ఇంకా ఇతరములు.

వ్యాకరణము, అలంకారము:— శబ్దమంజరి వగైరా.

నిఘంటువులు, అమరము:- ఆంధ్రనామ సంగ్రహము, ఆంధ్రపదపారిజాతము, గురుబాలప్రబోధిక వగైరా.

ఆంధ్రగ్రంథములు:— అపూర్వ సంఘసంస్కరణము, భారతము, భాగవతము, రామాయణము, గుప్తభావప్రదీపిక, చాటుపద్య మణిమంజరి, శృంగారకంఠాభరణము, శృంగార రసాలవాలము, శృంగార సావిత్రి వ॥

శతకములు:— కవిచౌడప్ప శతకము, కన్యకాంబతారావళి, కాళగుణాదర్శనము అను శ్రీ తిరుపతి వెంకటేశ్వర శతకము, పెద్దచ్చు శతకములు, టీకా తాత్పర్య శతకములు వగైరా.

కథలు, వచనములు:— నిజమైన కాశీమజలీ కథలు, కాశీ రామేశ్వర యాత్రాదర్పణము, తెనాలిరామలింగని వింత కథలు, నలుగురు పకీర్ల కథలు, మదనకామరాజు కథలు మొదలగు చాలారకములు గలవు.

నవలలు:— అనురాగవిపాకము, సుశీలా మైనావతి, రాజమండ్రి, బెజవాడ, చెన్నపట్నము వగైరాలు ఎన్నోవందల నవలలు గలవు.

జీవిత చరిత్రములు: — ఆసియాఖండ విజ్ఞాన రహస్యములు, దేశనాయకుల చరిత్రలు వగైరా.

ఆనందమయములు:— పడకటింటి రహస్యాలు, సతీపతి కుతూహల రహస్యములు వగైరా.

చిరునామా:— ఉప్పల లక్ష్మీకాంతమ్మ, బుక్ సెల్లర్ అండు పబ్లిషర్.
జయశంకర్ అండు కంపెని; 13/79, బొడ్డు రామయ్యగారి సందు;
బుర్జుపేట, విశాఖపట్నము.

డ్రామాలు:- బలిజేపల్లి, పానుగంటి, రామనారాయణ, చక్రవధానులు, కోలాచల, చిలకమర్తి, ద్రోణంరాజు, చెన్నపట్నం, కాకినాడ, బెజవాడ, రాజమండ్రి వగైరా ప్రాంతముల ఎన్నోవందల డ్రామాలుకలవు.

కీర్తనలు:- అధ్యాత్మరామాయణము, కబీరుదాసు, భగవన్నామ, రామదాసు, హరిభజన, హరినామ వగైరా కీర్తనలు.

హరికథలు:- అనసూయ, చంద్రహాస, సావిత్రి, పెద్దదాసు, రుక్మాంగద వగైరాలు.

నాటకములు:- ధర్మాంగద, మైరావణ, సంతవేలూరు, ప్రహ్లాదలు, వీరభద్ర, రామ నాటకములు వగైరాలు.

పదములు:- కుశలాయకం, గంగావివాహము, వైకుంఠమహత్మ్యం, శారదరామాయణము మొదలగునవి.

జంగంకథలు:- కాంభోజ, కామమ్మ, బొబ్బిలి, బాలనాగమ్మ, కుమ్మరి గుండయ్య వగైరా.

యక్షగానములు:- కపటవేశ్యా నాటకము, రుక్మాంగద, గరుడాచలము వగైరా.

పాటలు:- ఊర్మిళా దేవి. తులసిగోవిందము. పడవపాట. మేలుకొలుపులు. విచిత్ర విడికథ సవాలు. లడ్డూ. పకోడీ సంవాదం చెన్నపట్నం. బెజవాడ, రాజమండ్రి. మొదలగునవి.

ద్విపదలు:- బాలభాగవతము. నలచరిత్ర. వగైరాలు.

సంగీతములు:- గాయనగాయనీయ పారిజాతము. సంగీతసర్వార్థసారసంగ్రహము. గానవిద్యావినోదిని. గట్టుపల్లివారివి మొదలగునవి.

వైద్య గ్రంథములు:- బాహటము. చింతామణి. ప్రసిద్ధఆంగ్లేయఔషధయోగములు. వైద్యనిఘంటువులు. శుశ్రుతశారీరస్థానం చెన్నపట్నం. రాజమండ్రి. బెజవాడ తదితర ప్రాంతముల వైద్య గ్రంథములు చాలకలవు.

జ్యోతిషగ్రంథములు:- కాలచక్రం. బృహజ్జాతకం. చెన్నపట్నం. బెజవాడ. రాజమండ్రి. కాకినాడ తదితర ప్రాంతముల వగైరా ఎన్నోకలవు.

ఆక్టులు, పాకశాస్త్రములు, ఫార్సులు. వర్తక మర్మములు మొదలగునవి.

చిరునామా:— ఉప్పల లక్ష్మీకాంతమ్మ. బుక్ సెల్లర్ అండు పబ్లిషర్.
జయశంకర్ అండు కంపెని; 13/79. బొడ్డురామయ్యగారి సందు;
బుర్జుపేట. విశాఖపట్నము.

బృహజ్జాతకము 2-0-0 గ్లేజు	3-0-0	వేదాంత భక్తి కీర్తనలు	0-1-0
కాలచక్రము 1-0-0 గ్లేజు	1-8-0	యాజుష ప్రయోగ చింతామణి	2-0-0
జ్ఞానప్రదీపిక అను మళయాళ ప్రశ్నలు వెల	5-0-0	వ్రతచూడామణి	2-0-0
		సకల మంత్రోపాసనక్రమము	0-6-0
తిలకఫల విజ్ఞానమను పుట్టుమచ్చల ఫలము	0-3-0	దేవీ స్తోత్రకదంబము	0-8-0
		శివస్తోత్రామృతం	0-4-0
కేరళపంచపక్షి ప్రశ్న శాస్త్రము	0-8-0	కవిచౌడప్ప శతకం	0-2-0
రసయోగ రత్నాకరము	2-0-0	కల్కిపురాణము 0-12-0,	1-4-0
సుశ్రుత శారీరస్థానము	2-8-0	తెనాలిరామలింగని కథలు	0-4-0
సర్పశాస్త్రము	0-8-0	రంగదాసు భజన కీర్తనలు	0-4-0
షర్బత్ పాక రత్నావళి	0-6-0	సుశీల మైనావతి	0-8-0
సహదేవ పశుచికిత్స	0-6-0	మరకతవల్లి	0-10-0
వైద్య శతశ్లోకి 0-4-0,	0-6-0	శమంతసేన	0-4-0
అనుపాన మంజరి	0-8-0	దొరికితివిరా దొంగ	0-6-0
నాడీనిదానము తాత్పర్యం	0-4-0	నేనే దొంగను	0-8-0
నాడీజ్ఞానము	0-4-0	విషాద వాసంతిక	0-6-0
బ్రహ్మవిద్య	0-2-0	వలపుల మడుగు	0-4-0
శుష్క వేదాంత తమోభాస్కరము	3-0-0	శకుంతల జనన నాటకం	0-8-0
సీతారామాంజనేయ సంవాదము		వైకుంఠ మహాత్మ్యం	0-8-0
సం॥ శేషాచలశాస్త్రిగారి ఆంధ్రటీకా		ఉషాకళ్యాణం బాణాసురయుద్ధం	0-12-0
తాత్పర్య విశేషార్థ సమన్వితము		కపటవేశ్యా నాటకం	0-10-0
వెల 3-8-0 గ్లేజు	6-0-0	మైరావణ నాటకం	0-8-0
కైవల్యనవనీతము	5-8-0	ధర్మాంగద నాటకం (పాట్లు)	0-6-0
ధ్యానామృతం	0-6-0	ఉషా నాటకం (తిరునగరు)	0-4-0
సమ్మోహనశాస్త్రము అందు అదృష్ట		వీరభద్ర నాటకం త్వరకవి	0-10-0
రాజము	1-8-0	పడకటింటి రహస్యాలు	1-0-0
అభ్యాసన చక్రము	0-4-0	ఇంకా అనేక రకములు గలవు.	

 కాలమానపరిస్థితుల ననుసరించి ధరలు మారుచుండును.

చిరునామా:— ఉప్పల లక్ష్మీకాంతమ్మ, బుక్ సెల్లర్ అండు పబ్లిషర్.

జయశంకర్ అండు కంపెని; 13/79, బొడ్డు రామయ్యగారి సందు;

బుర్జుపేట, విశాఖపట్నము.

నవీన ప్రింటర్సు, విశాఖపట్నం. 9-11-51.